

„Költészet lesz a medve, málna.”

HELIKON

IRODALMI FOLYÓIRAT

MEGJELENIK KÉTSZER EGY HÓNAPBAN KOLOZSVÁRON
X. ÉVFOLYAM 1999. 10. (288.) SZÁM — MÁJUS 25.

ára 1500 lej

KIRÁLY LÁSZLÓ

Az Úr vadászik

Barna

Két hadifogság után az ember gyámoltalan. Fölveszi ünnepi ruháját — ha van. Megeszik ezt-azt, tyúkhúst, bányát, de ha nem — valami lőret. Betömi felejtett szeretőjét, akár a lőrest..... Akihez, amihez hangtalan vallani visszajár. Mondd meg: a szabadság állat vagy kínai nagy madár? Nem madár, kína se, india, se mongol — csak az egy, mire az ember folyton gondol. Étek se, élet se, amúgy se bírná el a szó. De ehető, élhető, elgondolható. Vagyis a valami, megfordult, járt itt. Megfogott egyszer egy szénaboglyában. Azóta én vagyok. S megfoghat bárkit.

Hajnal

Ne hagyj el az elfeledetteket. Kurvult hősök közt ez marad neked. Barom — hiszed: a lábaid mozgát. Idült klasszikus. Hó. Hasonlat.

Mint a kikerics, ha megeszi az állat. Mint a cimborád, ha szétveri az állad. Mint a hazád, mely üldöz, sír utánad. Mint a S ne kőánjad.

Ne hagyj el hát az elfeledetteket. Mentőöved idegen nyelven mekeg.

E fulladásnak nyertese, vesztese Vagy. Te. Kutya se. Nyúl se. Kecse se.

Vass Károly

Meghal a férfi, de a szó még ezer évig hallható. Süketeknek beszél az ember. Elalszik egyedül, nyitott szemmel.

Nem hasonlítunk senkire. Zenél bennünk a Hold szíve. Tizedes Úr, az élet tombol. Hozz sípod Nyizsnyij Novgorodból.

Te láttál, én meg láttalak. Nincs jobb fiad az ég alatt. Majmok között éltünk, de átég minden hamun ez a tűz-játék.

Sókert

Költészet lesz a medve, málna. Áprily, Dsida kővé válna. Zenélne, mint a zsurló, pityang. Remélné, hogy az Isten itt van(g).

Csakhogy az Úr vadászik máma. Hű agarait kiabálja. Ág reccsen, roppan, patakod csobban. Nyomom vész szarvasos vágottokban.

Kéne egy hasonlat nagymamára. A hülye medve azóta várja. Bundája foszlik angyalok láttán. Nagymama hallgat. Azt mondja: sátn.

- Lászlóffy Aladár Székely Jánosról
- Páll Lajos versei
- Bíró László Ferenc versei
- Lászlóffy Csaba: Hazá(r)dnak rendületlenül
- Orbán János Dénes: A Natasa-regény
- Szőcs István: Ámbátor erotika gyanánt is
- SERÉNY MÚMIA

OLVASÓINK
FIGYELMÉBE!

A postai lapterjesztő nyilvántartásában a HELIKON katalógus-száma 3012
Folyóiratunkra a szerkesztőségben is elő lehet fizetni 10 és 14 óra között
Kolozsvári előfizetőinknek díjtalanul kézbesítjük a HELIKON-t

10

LÁSZLÓFFY ALADÁR

A gőg fegyelme

"És kihűlt szíve műhelye, amelyben
A legnagyobbak gőge lüktetett."
(Bolyai hagyatéka)

Nem az elején kezdődik egy költő emberi és alkotói nagyságának megmagyarázása. Maga írja: "Végül még azt mondom el, hogy nekem voltaképpen nem tetszenek a verseim. Kevés köztük a kimondottan esztétikai fogantatású. Eredetileg a filozófia volna a szakmám, igazi becsvágyam a világ megértése volt, nem kevesebb. De korán beláttam: a meztelen gondolatnak ebben a században immár semmi esélye... Verseimben a gondolat a fontos, nem a vers. Ebből következik (...) egyszerűen mindaz, amit a mai olvasó bizonyára avultnak érez..."

Én mai olvasó vagyok: egyben régi olvasó is. Ez ott munkált bennem, mikor a Belvárosi Kiadó nagyelkűsége folytán lehetőségem nyílt egy Székely János-válogatásra. A költő testvéri barátságának számomra egyik felejthetetlen ajándéka, egyszer jó három évtizeddel ezelőtt, mikor valamitől felülkerekedett bennem is ama *homo letargicus*, elküldte nekem gyöngyíráásával az akkor befejezett *Férfikort*, hat szonettből álló számvetését, szembenézését pillanatnyi, de nála mindig hosszasan elhúzódó, tartós érvényű szembesülését ezzel az őt sokat foglalkoztató bonyodalommal.

Hogy kész vagyok. Hogy lényem meg-
meredt, és

Végleg megállott bennem a növekvés.

Hát ez az, ami bánt és tönkretesz. — szólt hozzám, akkor még egyik első olvasójához a versnek, s szólt a kísérősorokból is, biztatón és csillapítón.

— Ugyan bolond, hisz ez a férfikor,

Gyümölcsözés kora — örülj, hogy itt van.

— Jobban örültem annak, amikor

Még nem volt itt, csak álmodozva hívtam.

Székely János életműve esetében könnyű és nehéz a dolgunk egyszerre; könnyű, mert magára és teremtett világára mindig külső tekintettel is tudott nézni; pontosan mérte és megőrizte a folyamatát is ennek az egyszemélyes szokásos világháborúnak, az alkotásnak, megannyi ars poetica erejű és értékű darabban; s nehéz, mert nagy és ugyancsak pontosan továbbított élménye, hogy nem szeretett egyetlen ÉN-ben zárva vonulni végig az egészen, egyetlen lelki műhelyablak bármilyen tehetség, látnokság adta egyetlen kilátását elfogadni, s ebbéli vergődésében kitágult, meghosszabbodott (lírai) élete, és miközben szabályszerűen megrövidül a valóságos elvégzett költőherkulesi munkáiból *én*-nek sokasága kiáltozik át egymáshoz, vitáznak, birkóznak, ellentmondanak, megtagadnak és kitagadnak egymás dolgaiból olyan árnyalatokat, melyek, számunkra, közönsége számára a

munkahelyén is elfogadhatók, és bárhol-
gyan értékesek maradtak.

Mindenhol, esszében, előszóban, drá-
mában és példát statuáló *költőként elhallgatásban* állítja, demonstrálja, hogy a
huszadik században meghal a líra, átadja
a helyét másnak. Mindezt egy nagy és
önálló öntörvényű költői világ berendezé-
se után, avagy közepette. És ez is, ez maga
is csupa poézis, az övé s a koré, az észé és
az idegeké egyaránt.

Mindent az ő szellemében cselekszünk e kötet esetében. "Ezt a versgyűjteményt csakis szűkíteni szabad, bővíteni nem" – mondja *Válogatott verseim elé* című hagyakozásában. Erre Szilágyi Júlia diagnózisa is tökéletesen talál: "A vesztesek költője – győztes költő, ha győzelem bölcsnek lenni, nagyon szomorúnak, kétkedőnek, ironikusnak és olyan merésznek, hogy nem kell különféle kollektívizmuskok mögé bújtatnia az egyént, hogy menedéket keressen számára. Ha milliárdnyi veszélyeztetett ember nem siet fenyegetett kevesek segítségére, akkor az egyén védi a keveseket és a sokakat. Ha kell, hát önmaguk agresszív önfeladása ellen."

"Ha versek megmaradnak, talán a lényeg marad meg" — tűnődik egy versantológia szerkesztése kapcsán Szerb Antal. 1944-ben; néhány hónappal azelőtt, hogy elpusztították. A költészet az a belső mozdulat, divatból soha ki nem vonuló viselete a léleknek, mely a nyelv használatának mindennapi fontos banalitását a pátosz ünnepélyességével egyensúlyozza ki, emberi szerkezetünk másik végletbe érő részén. A konyha s a hálószoba, az asztal s az ágy, a valamennyi értelemáryalában vehető trónus s az egyenes és átvitt értelmű vérpadok, kínzókamrák falhozállítások és befalazottságok tüntetése és riói karneválja a költészet. Az emberiség, a nemzet, a szülőhely, a szomszédság, a család, az énünk éneke és elnémulása egyaránt benne van, benne mozog ebben a világszkaferderként, páncélruhaként nehézkesen, de törvényszerűen mozgó zsidbadt testben — testületben, ami a KÖLTŐ. Percenként ezerszer kopogtatják meg: halló, ki van ott? ki van benne? Mindenki nélkül meg lett volna a világ, aki utólag ma igazolta nélkülözhetetlenségét. Arisztophanészék az első(?) általános felfegyverkezési hajszá szédületében divatba hozták a leszerelés propagandáját.

Székely János maga személyében, de az egész költészet nevében szerelt le egy szép napon. Olyan volt, mint valami trónlemondás. Költészete mint csigahéj ezúttal nem alkotója pusztulásával, hanem még életében árvult el. Férfias hangú, egyszerre hagyományt önnön hangjával is folytató és nagyon kortársi gondolati költészet ez; regiszterei a maró, vádló és önvádló keserűségtől az ódai ünnepélyességig, bámulatos könnyed nyelvi erudícióval ragadják magukkal olvasójukat. Pedig Székely János gyanakvó és kiábrándulását már-már cinizmusig hergelő

költő, aki deklaráltan nem törődik az olvasóval, miközben minden lüktetésével egy a líra nagy, romantikusan heves versfogadó és versfogyasztó korszakainak közönségére vágyik. Abban, ami maradandó, ez is fog beérkezni az ő titkolt hitét igazolni abban, amiről oly elhamarkodottan azt nyilvánította ki (s maga részéről évtizedekig, haláláig be is tartotta): nem érdemes verset írni, a vásárnak vége, a líra és közönségének tranzakciója végetért mindörökre. Amit befejezettség-eszményei szerint ez a költészet nyújt a ma megse született magyar versolvasónak, abban ennek dicsőséges cáfolata újabb értékrettéggel árnyalja, magyarázza Székely poéta-orákulumságát.

Székely János az a költő-gondolkodó volt, akiről a paradoxon kedvéért és az ember jogos szimmetria-szomjában elmondhatjuk: ha indulása idején éppen nem a társadalmi igazság pátosz-paradicsomának hazugságát erőltetik, ő akkor se lesz a totalitárius kollektivizmus előharcosa; mint ahogy Petőfiről se képzelhető el, hogy a hangsúlyok és arányok eltolódása révén, a "demokrácia" mai álarcosbáljának kiábrándító hatására royalistává vedlene. Székely János a világot megérteni s még rútságát, szenvedéseit is szépen regisztrálni akaró alkotók típusába tartozik, a nagyok, az annyi kicsinyességen felül kezdődők közé, aki az athéni történelem meg Linnék és Brehmek távlatából csak az ember-atlasz személyes élvű és hasznú kiegészítésére vágyott. Ebből a szempontból kétségtelenül a második világháború után megint elkülönített holtágban, morotvában hagyott erdélyi kultúrtenyészet egyik legkiválóbbja. Úgy magyar szüntelenül, hogy mindig egyetemes. Aki viszont vállálásának elviselhetetlen súlya alatt sziszifuszkodva érezte csupán egyenesen állani alkotói személyiségét, az ennél kevesebbre roppant és rokkant bele néha, mikor szomorú-tiszta pillanatokra lepillantva szerencsés mádártávlatából az "egészre", nevetségesen kicsinek, kevésnek érezhette azt a mennyiséget: a bár elvileg hozható, ható haszont, mely személyesen tőle függhet. Ilyenkor (eltérőleg mondjuk egy Szabéditől, egy Szilágyi Domokostól, kik egymás közt is különböznek) ő csupán versben, az életmű csomópontjain párszor tragikus hangsúllyal mérlegeli a lelki-segesvárok és lelki-világosok közti személyes választását is az alkotónak, annak az igazságnak a nevében is, hogy vannak olyan dimenziók, mikor bizony a magatartás erkölcsé is esztétikai szerepet kaphat. Innen erednek első látásra és türelmetlenül, egy "máskéntgondolkodó" el se képzelő szempontból elfogadhatatlan ítéletképei például Kossuthról és más, perújrafelvétel joga nélkül minősített személyekről, tényekről, eszmékről. Vannak kortársai s lesznek utókorbeliek, akik szerint ez az "eredetiség" bizony karcolás a képen; s vannak, akik ha nem is végki-

[illegible]

SZŐCS ISTVÁN

Ámbátor erotika gyanánt is

Egy pár használatból indoklatlanul kiment szó: *elménckedés, erotika*. Az elsővel sajtósági módon akkor esett meg a divatból kikopás, amikor magának a jelenségnek világhatalma elkövetkezett: amikor már kétséges rang, szellem és tudás, az ELMÉLET-ben még mindig lehet helyet kivívni a metanap alatt elménckedéssel. Anélkül persze, hogy így is neveznék, mivel a szó eredeti hangulati velejárója a finnyás gúny. Posztmodernül: a gúnyos finnya.

Az *erotika* szó viszont, az irodalom használatában, nem is annyira kiüresedett, vagy megüresedett, hanem lefűződött. Mint egy kilyukadt játékléggömb, kipukkadt labdaball; ha felkapja az ember, csak slattyog, és nem mond semmit. A közhasználatban a *sex* váltotta fel, *szexsz* és *szex* alakban is, még csak a *seksz* hiányzik, vagy a *sekk-sz*! Annak az egyidejű hangoztatásával természetesen, hogy az *Eros* nem azonos a *Sexus*-sal; ahogy az alábbi idézendő értekezésben olvastam: *erotika-fszex*.

Erotika azonban szintén van, kinn a világban; mindenekelőtt a film, a tévéjáték, a videoklipp világában s főleg a legfinomabb szappanoperákban; csak az irodalomból vonult ki, nemcsak a szóhasználatból, hanem a lírai tartalmak köréből is. Ki ír ma szerelmes-szöveget? (Nyomatásban, persze.) Az a temérdek szexszközlést, adalékot és -reflexiót tartalmazó irodalmi anyag, amely ma az elmélet FIGYELMÉRE is méltó, legfennebb annyi erotikát tartalmaz, mint egy nőgyógyászati rendelő higiéniai felszerelése. Hogy ne mondjam: kiöntő vedre.

Annál jobban meglepett, hogy nemrégiben ilyen című könyvről hallottam: *EROTIKA a huszadik századi magyar regényben*.¹ Nyugtalan-ságom hamar elmúlt, mert ²-ből kiderül, a könyv nem arról szól, amiről a címe. Inkább azt igyekszik bizonygatni, vagy bizonygatja, hogy "a magyar regény valójában nem is olyan prűd", mint gondoltuk, hogy az "Esterházy által megfogalmazott kétely" —: "a magyar irodalomból nem derül ki, hogy az embernek van teste" — könnyűszerrel elhárítható; továbbá, hogy "A szexualitás irodalmi bemutatása, annak nyelve és megjelenítési módzata tehát nem valami elhanyagolandó, mellékes segédtemát képeznek, hanem éppen központi jelleggel..." stb. stb. meg stb.

Egyszóval a könyv arról szól, vagy szólhatott volna, hogy "A *szex* a magyar regényben"; továbbá, hogy mennyire szókimondó a magyar prózaíró a nemiségről beszélve; és mennyire valóságos a társadalomrajz a "szex" valóságos társadalmi eseményformáló hatalmának összefüggésében. Mindezt meg lehet úgy is írni, hogy valóban az erotikáról, vagy arról is szóljon;

és meg lehetne erotikus vonatkozások nélkül is, éppen a szexszualitás és erotika fogalmának különbözősége miatt.

A kritikus látatlanban is meggyőző, hogy ez a különbség sajnos a tárgyalt mű szerzői előtt nem világos. "A szerzőpáros néha úgy igyekszik a tudományosság látszatát fenntartani, hogy divatos irodalomelméleti fogalmakat dob be színfoltként a meglehetősen zavaró gyakorlati előforduló *szex* lexéma és annak összes lehetséges származékai és szókapcsolatai sűrűjébe... s ez egyrészt ideges borzongással tölti el őket, másrészt hősi öntudattal!"...

Ehhez azonban hozzátehetne volna, akárcsak a legtöbb mai írónk, akik szintén produkálják az ideges borzongás, vagy legalábbis a *hősi öntudat* tünetegyüttesét, akár pusztán malackodnak, akár megpróbálják a "nemiség titkait" kimondani.

Ez a borzongás és hősködés csak részben annak a következménye, hogy, amit Pál Zita kétszer is nyomatékosan feleleget, "a megjelenítés erotikája... nem mindig esik egybe a megjelenített erotikával", és "a felfedezés révületében következetesen összetévesztik az ábrázoltat az ábrázolásmóddal". Amíg azonban a tudós szerzőpárosnál lehet fogalmi tisztázatlanság az összetévesztés oka, sok írónál egészen más a *szándékos összekeverés* indoka. Ilyenkor a szerző a szexszualitás vonatkozású mozzanatok vagy témák érintésével az olvasókban, vagy egy megcélzott rétegükben valóban erotikus izgalmat szeretne kiváltani; és ebben azért érdekelt, mivel ennek az előidézés — és az előidézés elképzelése benne is hasonló emocionális állapotot vált ki; vagy pedig — egyszerűen azt hiszi, hogy ezzel kelen-dőbbé teszi áruját, a leszállított irodalmi produktumot.

Azonban, legtöbbször nem ér cél, sem az olvasó lelkiállapotának erotizálása, sem irománya népszerűsítése terén, és ennek egy meglehetősen elterjedt, alapvető félreértés az oka. Az nevezetesen, hogy egy irodalmi mű *erotikus telítettsége* a szóhasználatától függene. Vagyis, hogy a dolgok nevén nevezéséhez mindenekelőtt bátorság kellene, vagy nagyfokú ravaszság a kétértelműségek gyártásában. Ebből a tévedésbe sajnos kritikuskunk is beleesik: "Igazán izgalmas épp az lenne, ha valaki végre azt nyomozná ki, hol, hogyan, miért veszett el a magyar nyelv kétértelműsége, hogy ma már vagy csak eufemisztikusan, vagy obszcén módon tudunk bizonyos dolgokról, a szeretkezésről, a kúrásról beszélni" — mondja az esszéíró. (Hozzátehetné: legalább is írásban.)

Ím itt a szenvedés *kívül*, ám ott *belül* a magyarázat: annak, ha valaki a szeretkezésről, vagy beszéljünk inkább az öntudatos olvasónőink

számára vonzóbb megközelítéssel: az *izelésről* nem tud csak: 1. eufemisztikusan, 2. obszcénen, azaz rutalkodó módon, 3. kétértelműen beszélni, annak az oka nem külső tényezőben, például a magyar nyelv kifakulásában, egyrétűsödésében keresendő, hanem csakis belsőben. Abban ugyanis, hogy: 1. az illető beszélőnek *nincs megfelelő kifejező készsége*, 2. a szóbanforgó cselekvésről *nincs érdemleges mondanivalója* — mert az, hogy; irtó jól esett, vagy irtó unalmas volt, vagy: irtó kellemetlen volt, végül is érdektelen a *szélesebb tömegek* számára 3. *nem tartja lényegesnek* a részleteket közölni.

Babits értekezik arról, hogy a világirodalom talán legerotikusabb kitétele Vergiliusnál található, Didó és Aeneas szeretkezésének leírásában és mindössze így hangzik: *notus calor*, azaz: az ismerős melegség... mai szószaporítással esetleg: az a bizonyos ismerős melegség. Nincs benne eufemizmus, nincs benne trágárság, sőt még kétértelműség sincs; csodálatosan egyértelmű, zseniálisan egyszerű és tárgyszerű... Az ilyen "megoldásokhoz" nem is kell semmi más, sem új szemantikai, szemiológiai, ikonotrópiai paradigmatis feloldás, csak — költő.

Egyébként pedig szinte mindegy, hogy a kérdést: *Erotika a huszadik századi magyar regényben*, milyen irodalomelméleti megközelítéssel végzik. Hogy zavarossal-e, ellentmondóval-e, avagy kristálytiszta és ujdontatú tájékozottsággal? A kérdés, legalább azoknál az íróknál, akiknél ez valóban nagy súllyal je-

nyos regény, ha a magyar író a "test/erosz jellegét, formálódását a társadalmi ideológia következtében legtöbbször" NEM "mint elfojtások és meghasonlások küzdőterét lett kénytelen" bemutatni, hanem — éppen ellenkezőleg! Vagyis...? Jó volna, ha egy-egy ilyen szerzőpáros irodalom-elméleti *teamjétől* segítve, néhány ismert nagy regénybe beírná a hiányzó szavakat, sorokat, jeleneteket, szókimondva vagy kétértelműen, ahogy az íróknak kellett volna, ha az a bizonyos megcsókolt honparlagi ideológia nem akadályozza őket? Vajon mennyivel lennének ettől jobbak?

Ma, a kibernetikus és internetes és interetikus lehetőségek korában ez könnyen megvalósítható, amikor a néző gombok nyomogatásával elér, hogy egy mű a kívánt csattanóval érjen véget; például a *Faust*ban ne egyszerűen az örök nőiség vonjon verbálisan magasba, hanem a megcsalt Gréti topánkája sarkájával tapossa szét mind A Doktor, mind Mephistó elsőleges nemi jellegét.

Érdekes, még mielőtt az elektronikus izetlenkedések megvalósulhattak volna, az igazán kutatókedvű szellem pusztán írói segédesszövekhöz folyamodva szintén ért el e téren már *jelentős megvalósításokat*. Például Robert Graves angol író — aki egyesek szerint úgy Hegedűs Gézája az angol irodalomnak, ahogyan Liszt Ferenc szerint Franz Schubert "az osztrák Simonffy" — 1933-ban megírta *Copperfield David igaz történetét*, — The Real David Copperfield — úgy, ahogy Dickensnek *meg kellett* volna írnia, ha a társadalmi ideológia nyomasztó hatása nem nehezédik tollára.

(Sajnos, e regény még nem került sem saját kezembe, sem egyetlen ismerősömbe sem; és így nem tudom, hogy Graves a főhősök, azaz David, Anny és Dorothea, valamint Heep Urias nemi életét mennyire részletezően illesztette az események motivációjába. Nagyon lekötelezne, ha valaki ismeretné ezt számomra.)

Ebben a szellemben, ha kapnék hozzá szponzort, magam is szívesen kiírnék egy pályázatot: 1. Mit hallgatott el Katona József hősei nemi életéről? 2. Hol nem volt Németh László szókimondó az *Iszonyban*? (Az Égető Eszter nemi életére direkt nem vagyok kíváncsi) 3. Mit hallgatott el Móricz Bethlen Gábor politikájának szexualás indítékaiból?

Feltételezem, kerül szerzőpár, aki mindezt most már valóban tudományos alapossággal megírja.

(folytatjuk)

1 Kemes Géza László — Jolanta Jastrzebska: *EROTIKA a huszadik századi magyar regényben 1911–1947*; s ha nagytóm nem csal: Körtárs kiadás.

2 Pál Zita: *Nem félünk a farkastól* (?) Az Irodalom Visszavág, 1999 Tavasz számában; Új folyam 2. 121-124. o.

Jecza Péter szobra

lentkezik — Móricz Zsigmond, Németh László, Kodolányi János — mindenekelőtt *társadalom-lelektani, történet-filozófiai*, vagy éppen "etnofiziológiai" megközelítésben látszik érdekesnek. És nem is kell mélylelektani eszközökkel olyan nagyon kutakodni, elég nyilvánvalóak és megrendítőek a látomásaik, *ebben az ügyben*. (Egyszer mégis utána fogok nézni, hogy mit ír éppen erről a szerzőpáros.)

Különb. Különb. nem is az az érdekes, hogy hányszor, hol és hogyan fordul elő *A Szex* a magyar regényben, hanem hogy hányszor és hol — nem, és hogy nem? Hogy milyen lett volna például egy bizo-

PÁLL LAJOS VERSEI

P.S.-sel

Sepsiszentgyörgy felé

Üldöztünk ketten útra tévedt nyulat,
aztán megesett,
Addig kerestük a nyírbokrok alatt,
amíg este lett.

Alvadt falvak lent a Homoród hosszán,
rom mögött rom van,
Ítélni készül, de senkit meg nem szán
az őszi dallam.

Ó, velük könnyelműn akkor süllyedt el
mindaz, mi felnőttek visszafejelesel,
Most aki még lát

újráfélcélné a gyönyörű képet,
mi a történetből akkor félremlétt;
Hold-csoda útját.

Gáspár király

Korondon

Nagy Gáspárnak

Útnak indult Gáspár király
Előtte a csillag
Cipruserdön eltévedt ki
Az ... a után ballag.

Fagatta is rőt Heródes
Más palotás gádszó,
Mennyit ér a királysága
Mit az élet ráró.

Azután meg kockát vettek
A sok bandzsi Lujzi,
Tanítgatám jobb időkhöz,
Hogy kell lóbort húzni.

Ha még egyszer

Ha még egyszer házat rakok,
Akkora lesz, akkora lesz,
Mit egy egér, ha jól lakott,
Villára vesz, tányérra tesz.

Ablakát bajszához méri,
Ha nem éri, körbefutja,
S ki pázsinttal be nem éri,
Könyökölhet répa-pultra.

Lesz hétnapra szóló dánom,
Házavató dínom-dánom,
S én a legszebb szőlőtáncom
Magammal a házban járom.

Sánta sorok

Számonkérni körüllevőn
hiába,

Többet ér az emlékezet
hiánya,

Sújtja a föld, ég is ami
emberi,

Szabadtassék magam jól ki
nevetni.

Most eszem meg azt is amit
ellened

Főzőcskéznek, mert igazán
meglelted

Az elrejtett, a legszűkebb
kiskaput

Min teve nem, de a hajcsár
mennybe jut.

HAJÓS JÓZSEF

Tűnődések (10)

Lehet morfondírozni azon, hogy a lép német neve (miért) Moor. És azon, hogy a lép sóhaja lápsóhaj, a Lápsóhaj pedig anagrammája egy álnévnek, amely 95-ös helikoni tűnődésekkel kapcsolatos. A lápsóhaj persze három főnév egybeírása is lehet. Vagy egy felsorolás — lép s óhaj — egybeírása. Ami az óhajt illeti, ennek három ellentéte van (ha nem tévedek): az óhajtalanság, az újhaj és az ókopaszság. De hány ellentéte van a hülyéskedésnek?

Attól, hogy a hülye "mindenen elhül, lép-ten-nyomon hüledszik", még igenis lehet a csodálkozás nagyon filozofikus dolog.

A szófejtés annak való, aki tud és szeret (főként jelentésváltozásokon) okkal, okosan csodálkozni. Ámulatos például az, ahogy komoly nyelvészek hihetővé teszik a hiedelem és a hüll rokon voltát. A hiedelem eredeti jelentése szerintük valószínűleg 'hüvösség' volt, majd ilyen jelentésképződés következhetett: "árnyék — árnyékos hely — időjárás ellen védelmező hely — védelem — bizodalom — valakiben való hit — meggyőződés, vélekedés'.

— Mi az ő feladata? A revindikációk koordinálása?

— Nem. Hanem a revindikációk koordinálása.

Szublimáltabb gyűjtőszenvédeleynél hódol, aki egy bizonyos helyesírás hibával terhes mondatokat vág ki az újságokból, és ha nem vághatja ki őket (pl. könyvből, folyóiratból), a lemásolásuktól se riad vissza. Nagy szakosodási lehetőség adódik ezen a téren. Van, aki a hibásan egybeírt mint há-kra vadász. A jelenség, mármint ez a hibás egybeírás viszonylag ritka, de pár kiló nyomtatványban akár száz esetre is rábukkanhatunk. Az illető mondatokat aztán különféle szempontok szerint csoportosíthatjuk. Egy mondat lehet szabatos, szatirikus, szellemes, színes, színháztörténeti, szkeptikus, szomorú, szónoki, szürrealista stb.

Abatomikum: A könyökén jön ki, de még nincs vele torkig.

A semmitmondásnál jobb a semmit se mondás.

Szerencsés ember. Számára a végső kérdések inkább a kezdet, mint a vég kérdései.

EGYED EMESE

Máriának

Ott sompolyog még körülötted.
Látni véled vadmacska színt.
Hallani nesztelen fölbukkanását,
elidőzését.

Ott sűrű fakuló pillantása.
Énekesmadarak az égen.
Ott néz, ott nem néz, csak várakozik.
Hiszen te tudod, tudhatod.

Te tudhatsz írni a szenvedésre.
Nem bántottad, most már csak nézel,
csak sűrű részvevő pillantásod,
tehetetlen vagy, csak várakozol.

Doromboló szívekben lakozol!
Itt maradt és elmúlt szívekben.
Jó falatot, feloldozást hozol.

Ha van kinek. Macska formájú árnyék
gömbölyödik az álom párkányára.
Mulandó társam, várj még, mondogattad,
tavasszal élni kell, jóféle zaj van...

De már csak csöndben, álombeli zajban,
de már csak foszlány, szerteúszó képek.

(Egy macskaszempár, láthatatlan szempár
őrzi a lépted.)

Jól tudod: hogyha macskát, papagájt,
kölcson-unokát nem szeretnél,
megmaradnának obulusaid:
talentumaid. Csak szántanál, vetnél,
fűtyörésznél, mert békéd s jó dolgod van.

Világga mennél néha jódolgodban,
keresnél valakit, legyen rád szükség.
Nem is rád: melegedre, ételedre,
vigasztaló és tréfás beszédedre;
vagy mégis rád, rád éppen, fiatal,
kétségbeesetten ifjú magadra.

Ha gondviselőd, mért hagyott magadra?

Belátod, persze, szabad lettél.
Nem kér enni a négy fal, elmehetsz.
Egy kis szabadság, ha jól meggondoljuk,
egy gondaddal kevesebb. Ha felül a vonatra,
meglátogatod gyermekeidet,
aztán a bátyád, aztán — kit is aztán?
Nem kell a kulcsot senkire se bízni,
virágcserepnek jó a lépcsőház is,
csak aztán, mikor már hazaigyekszel,
tervezed, hogy s mint kezded újra, akkor,
ahogy a zárba illesztetted a kulcsot:
az otthonod, persze, de tárgyak.
Tárgyak.
Csak te s árnyékok lakjátok a várat.

Plugor Sándor. A macskák sorozatból

LÁSZLÓFFY CSABA

Hazá(r)dnak rendületlenül

Hellyel kínálja a zsurnaliszta urat. Kínos félóra elé néz minden bizonnal; szerencse, hogy nem ismeri az ingerültséget, a mester-séges hisztériát. (Egy pillanat erejéig Ionel Bratianut látja maga előtt a párizsi békekonferencián, aki fel-alá rohangálva, majd ingerülten kiabálva lemondásával fenyegetőzött, amiért a szövetségesek kétségbe vonták a román hadsereg becsületét; s vérbeli diktátor-manière-ével ha nem is hatott egyértelműen, de sikerült felkavarnia az indulatokat.) Az ő meszesedő ereinek és ízületeinek sokkal nagyobb megrázkódtatás kell ahhoz, hogy szervezete valamelyes megrendülést mutasson. Mondjuk egy leborotvált szelíd dombvidék képe, a megtizedelt falvaké...

Nem kíván a háborgó mélybe nézni; mielőtt megszedülne, visszaül a kényelmes karosszékre. Különben itt fogadta a rokkant amerikai elnök megbízásából nála járt — s ugyancsak Budapestről érkezett — Smuts tábornokot is. (A háta mögött "dúvadnak" emlegették a dél-afrikait, de mikor megjelent, neki egy pillanatig sem juttatta eszébe az őserdőket, ellenkezőleg: végtelenül fegyelmezett katona, megbízható tolmács benyomását tette rá; amikor megszólalt, különösen kimért volt.)

Végtelenül csend van. Gondoskodott róla, hogy a gramofont is leállítsák; amiért az utóbbi időben, nem minden célzatosság híján, többször is emlegette az akkor Felső-Magyarországhoz tartozó Kopcsányt, a Nyitra vidékét, ahol gyermekkorát töltötte s mellesleg elég jól megtanult magyarul (honfitársai úgy mondanák: az ellenség nyelvén!), azért kár lenne őt összetéveszteni a dzsentrí magyar urakkal, akik nem élhetnek meg cigánymuzsika nélkül...

Ezt a Pályi Edét a *Budapesti Hírlaptól* küldték hozzá, a Csehszlovák Köztársaság elnökéhez... Ugyanattól a laptól, mely valamikor (hány évtizede is már?) "cseh izgatónak" nevezte volt. Az idő, lám, bebizonyította, hogy ő a realitások embere volt mindig, legfeljebb hamarabb megsejtette az egyszerű aggasztó, másfelől üdvösnek mondható jeleket.

Ma engedékeny lesz, nem csupán elerázhatatlan alak, hanem az egész fuldoklásából ocsúdni látszó magyar nemzet iránt. Végtere is, aki szabadnak érzi magát, másnak is hasonlót kíván. Talán csak képzel?... Mi a szabadság tulajdonképpen? A kannibálokat hagyd meg emberevőknek!... Mit szólnának ehhez a teóriához a vesztesek; hát maga Wilson elnök? Aki egy bécsi karikatrista elképzelése szerint, Európa vendégeként, nemcsak morzsákat csipeget fel, de egész népszeleteket kap be. Nyilván sokkal rágósabb eledelről van szó, mint holmi ropogós nápolyi vagy piskótaszeletekről.

És mi a demokrácia?... Ezt már az újságró úrnak igyekszik majd kifejteni. Aki persze éhező falvakon keresztül utazott hozzá Prágába. Nemtetszéssel veszi szemügyre a fogalommal meglehetősen összeegyeztethetetlen oroszlánfejú kopogtatót az ajtón (hiába, a kétéves örökség!). Májfoltos kézfejére pillant: az viszont nem zavarja. Nemrége töltötte be a hatvannyolc esztendőét... Maga is csodál-

kozik olykor az új állam polgárainak, különösen az ifjúságnak heves rajongásán. 1918 októbere óta változatlanul özönlének irodájába a hódoló nyilatkozatok, a fűzfaköltők hálaadó zengeményei. Ő a gondviselés küldte Szabadító! A Nemzet Atyja! Az Államalapító Elnök! (Ez valamivel jobban hangzik.) S közben ki ne tudná, hogy Mäsaryk professzort örökké zavarták a nyilvános szereplések; még egyetemi óráira is szorongva készült fel mindig. Az ő életkorában persze bocsánatos bűnnek számít, ha valaki mohóbban vesz levegőt, s a túlélés, a halhatatlanság árnyékába kapaszkodik.

— A demokrácia... — kezdi Pályi Edének Masaryk elnök; de mielőtt gördülékeny hangon belefogna az interjúba, lassan felemeli kezét. Mint aki el akar hessenten magá elő valami, valakit. Talán egy arcot. A Károlyiét, aki feleségével először ide emigrált, Prágába!... túlságosan nagyilekű voltam azon az estén (nem a francia pezsgő miatt, mivel ivásban tudom a mértéket). Hogyan is voltam képes annyira elragadtatni magam, hogy beismerjem: a trianoni békeszerződéssel ránk tukmált területek színmagyar lakossága bizony sok gondot és zavart okoz?!... Nyilván nem csupán a magam nevében beszéltem; a Felvidéken kívül ott vannak a még magyarabb erdélyi vármegyék! Károlyi sietett belekapaszkodni a mentőszálba: ha nem talán egy demokratikusabb kormány kerülne hatalomra Magyarországon is, úgy, mint nálunk?! — s már kész volt derűlátóan megítélni egy Duna-völgyi államszövetség kilátásait...

— Mielőtt biztosítani szeretném az önök hírlapján keresztül nemcsak a magyar, de az egész európai közvéleményt arról, hogy a demokrácia, ha valóságos tartalommal töltik ki, nem üres szó... elmesélnék egy rövid, meghatározó esetet. Volt szerencsém fogadni a mi szlovenszkoí, már úgy értem, magyar parasztjaink küldöttségét... Együtt uzsonnáztunk, tejeskávét, hagyományos parasztkaláccsal...

Masaryk elnök ábrázata egészen kisimul, kellemessé teszi a jóságos mosoly. Berlini kék házikabátjában ült le közéjük, jól emlékszik rá, akaratlanul ezzel is bizonyítani kívánta, hogy örökké rokonszenvezett a német kultúrával. A magyarral már kevésbé. Egy jóval korábbi élmény tolatodik elő hirtelen: sohasem tagadta, hogy nagy hatással voltak rá Ján Kollárnak, a pesti evangélikus templom szlovák lelkészének munkái. De hát egy ifjú ember, aki mint ő, Thomas Garrigue Masaryk, uradalmi kocsis fiaként önerőből küzdött föl magát, hogy szívós akaraterejével aztán Bécsből a prágai egyetemre kerüljön filozófiatanárnak, hol találhatott volna idegenben biztosabb gyökerekre, mint amiket a pánszlávizmus szelleme kínált? Nem csoda, hogy a szláv népek összefogását ösztönző

Szentés B. Lajos: Szerszámok ünnepe

talaj a valódi (vagy a vélt) gyűlöletet kínálta neki is... A magyar uralkodó osztály az ő számára akkor a magyar nemzetet jelentette: önvédelemből állt elő olyan naiv vádakkal, miszerint a magyaroknak sose volt jelenté-
keny irodalma. Sőt még birodalma sem Mo-
hács után. A török fennhatóság alatt csak —
Szlovákia virágzott szabadon... Magyar pa-
rasztvendégeinek nyilván nem ilyen képte-
lenségekkel hozakodott elő. A palóc atyafiak
különben minden átmenet nélkül mondják a
maguk igazát Bethlen Gáborról meg Boc-
skairól... A fiatalság túlzásai eltemetve a múlt-
ban. Azt azonban ma sem bánta meg, hogy
emigránsként fáradhatatlan propaganda-
hadjáratra vállalkozott Nyugaton, melynek
köszönhetően az antanthatalmak magukévé
tették a Monarchia széttűzésének és az önál-
ló csehszlovák állam megalakításának a kon-
cepcióját! Talán jobb lett volna "nagy
ausztriai" gyanánt — Kreisky kancellár ne-
vezte volt annak őt, az ifjú birodalmi képvi-
selőt 1911-ben — reformokkal előkészíteni
egy Duna menti népek együttélését. De
hát...

— A Csehszlovák Köztársaságban nem lesz soha erőszakos elnemzetlenítés. — Ezt már hangosan mondja Pályinak is (akárcsak a magyar parasztoknak); nyilván nem ugyanazokkal az érvekkel állt elő akkor, mint e művelt (kirafinált?) kérdező partnernek. — Mi nem a vízigótok köztársaságát akarjuk felépíteni — folytatja. — Bizonyára fölismerte ön Danton szavait. Legfeljebb öneki múlt időben kellett fogalmaznia, sajnos...

A budapesti újságíró hanyag eleganciája nem tudni, mit takar; de szerepe nem engedi meg, hogy olyan panaszokkal álljon elő, mint azok a háború végét leső, szerencsétlen parasztemberek... "Az én tejem is megsavanyodott az este. Ma vendégeket vártam, s frissét hozattam — vigasztalta volt őket Mäsaryk elnök. — De egy perczig sem feledkezhetek meg arról, hogy maguk a kisebbségi sors előtt állnak. A vesztes mindig dült lelkű..."

Még arra is volt energiája, hogy felolvasson nekik egy verset Gyónitól. — "Jártam az orosz front közelében — mondta. (Nem mondhatta, hogy a ruténoktól erőszakkal megszerzett földről van szó.) — A lövészárkokból, melyekben a katonák bokáig érő mészben caplattak, még a csajka zörgése is elhallatszott hozzánk. Szép, csendes, csillagos éjszakát fogtam ki, igaz. Ott hallottam először ezt a költeményt:

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A pártoskodókat, a vitézkedőket..."

Az, aki tudja, hogy mit jelent a "muzsikáló halálgép", s a bőgő gránát, és magyarul mondja, hogy: "úgy nyög a véres föld, mint-ha gyomrárt vágnák" — az rossz ember nem lehet. Még ha csehszlovák elnök is... A magyar parasztok könnyes szemmel, alázatos kézfogással hátráltak ki a palotából, s ha csak egy éjszakára is, de megnyugodtak. Nem sok kellett később — egy kis koplalás, egy nagyobb szűszegés —, és megint hívni kezdték Krisztust és az Istent, hogy: *"Magyar vérem ellen soha-soha többet!"*

Mit üzenhetett volna még a kisebbségi státust, mint öröklött, idegenektől kinőtt hacukát, egyelőre viselni képtelen magyarok-

>>>>>>>>>>>>

>>>>>>>>>>>

nak. Akiket nem akart — miként az amerikai elnök előtt alaposan befeketített Habsburgok — az alattvalóinak tekinteni. Wilson könyvízü elméleteiben különben Romain Rolland valami tanáros tiszteletreméltóságot lát. (Volt, aki vidéki tanfelügyelőhöz hasonlított). Még akkoriban, midőn a béketárgyalásokra áthajózott Európába, megtudván, hogy az új Csehszlovák államban magyarok, rutének, németek, zsidók is lesznek, Wilson meglepetten (vagy inkább megszeppenve) vallotta be egyik kísérőjének, hogy: "Marsaryk ezt soha nem említette nekem". Nem nehéz elképzelni, amint a világ "újrafelosztója" ott gubbaszt székéhez kötve, mogorván, s bosszúsán figyeli, hogy a hajó fedélzetét síkáló matrózok a vedrekből egymásra lötytyintik a mocskos vizet, nem törődve azzal, hogy újra tisztára kell mosni a már megtisztított részeket. A repülőhalak úgy teleszívták magukat, hogy a bennük feszülő tengervíz magasba röpteti őket. A tűző nap alábbhagyott, a hajó oldaláról már nem csepeg a kátrány. Wilson elengedi magát székében; már csak egy kis széljárásra vágyik. Szemmel láthatóan sorvad, étvágytalan. A beteg emberben a cérlatörő szándék rendszerint alábbhagy. Homloka verejtékben úszik; a napjában kétszer kiborotvált arcon árnyékszakáll... A délutáni szieszta egy kis kábulattal ér véget: delfinekkal álmodik. Nem húsrá éhesek, hanem mindenképpen hozzá akarnak férni a kormánylapáthoz, hogy átvegyék a hajó irányítását... Szerencsére a friss légáramlattal sirályraj érkezik. Közel a part. Az álmából fölriadt elnököt egy ideig még a bécsi Burg festményein látható angyalkák kísérik; de a Habsburg-jelenlét terhes (kényszer)képzet gyorsan szertefoszlik.

— Okos és tisztességes emberekkel miért ne lehetne őszinte párbeszédet folytatni — mondja Masaryk a *Budapesti Hírlap* munkatársának. — Jóllehet sok mindenben nézeteltérés van köztünk, ami még elválaszt bennünket... Például az állam ősiségét, vagy a többség-kisebbség kérdését illetően némely elmélet az önök esetében is komoly kutatás tárgyát képezi...

— Az Elnök úr a magyarság múltjára vagy a jövőjére gondol?

A közbeszólás kissé megzavarja; de aztán folyékonyan, mintegy "hazá(r)dnak rendületlenül" folytatja:

— Mi fél akartunk szabadulni más nemzetek nyomása alól, de éppen úgy nem akarunk elnyomni más nemzeteket. Ennek érdekében készek vagyunk — természetesen megfelelő feltételek mellett — a túlnyomóan magyar lakta területek visszaadásáról tárgyalni...

Tudja, hogy jól hangzik, amit mond; de már érzi, hogy nem lesz ereje engedélyt adni a teljes szöveg közlésére... Nem áll módjában — különösen azután, hogy megpillantja a szerkesztőség által javasolt címet: "A felső-magyarországi magyarok visszakapcsolása békés úton?" Elhaladva az újságokba temetkező kávéházak előtt, az olcsó kávézacc s a cukortalan béke ízét érzi szájában. Fél a holnaptól; érzi, hogy fájó sebeket fog kapni a hajdani kisemmizettektől is, azoktól, akik nem értik (honnan is értenék?), hogy minden fajta nemességnek — nemcsak az úri osztályokénak — vége... S még milyen messzire áll ő maga is attól a nemes időhúzástól, amellyel egy korszak visszaneéz; nézegeti magát.

BIRÓ LÁSZLÓ FERENC VERSEI

Trisztán: az ébredés

egy más emlékezetbe kitarva
kőnél s holt fánál hidegebb e kar
szenvedélyed szokása rajta csak burok
s nincs más rajta repedés

a kint átélni nem segít
fájdalma nem lüktető-hasító
nyugtat émielyegve vágyott érintés
magába nyel szorít — holtat a géz

hogyan is külön a testtel
csitítva ajnározva befedve
az elvonási tünetek a korgó tudat
mélyén felgyűlő vér

láza valószínűbb mint a tények
csontig kitakar felold
rugóvá présel érlel

Trisztán: az ellebbenő kehely

külön hideg álmokban mint az almák
mécsvirág zsálya közt a tört lejtő felén
az aljban vértől barna tollak békalencse
ringató holtág nádtorzs televény
**

cseresznyemag nyelvéd alatt
tömjén-pikkely melled alatt
amit látok amit érzek

gesztenye som verébfészek
erdőromok ködben mélyen
iszap-pikkely és korom

súlytalan árny a holdból szitáló pernyén
rigó vergődése tenyérben
mélyen a harmat

álomcsókban a bors
a végső érintés
a veszteség nyugalma

Marke gondol a száműzöttre

ki marad
azt ne keresse senki
a szavak mélyén meghúzódo képek
elmocskolódnak megfakulnak
miért is kérdezne valaki mindezekről
miért is találna még a szó
mikor gazdátlan minden érzés
s amit nem érintsz az a jó
a lakhatatlan szenvedély!

(eltékozolva úszkös halmokon
a nap drága bora szemed égeti
elcsorog
könnyű lesz lépted
útja nincs célja nincs
magába visszatér magába
fölszorul)

(csak az: csak az a mocskos ujj
vájkkal kotor a sebben míg szorul
a hűlő kőn más hol nincs en út
csak az: csak az a mocskos ujj)

a halászkirály és a tó

a lassan
épülő álom.
a tavat tartó táj bezárul
a vágy és ébredés között
föl-fölgyorsuló emlékezés
lenyom

az élet felén túl
a kéz a test dögként nehéz lesz
sűrű
szinte sérthetetlen
a sárkány holt vére
bűzként beléeszi magát —

és minden dobbanás
egyetlen pikkelybe zárja
a koronává görcsölő izomcsomót
a kelyhet mely tele elpattanásig —

a tükör arca mozdulatlan
ébredés nem jön
a percek arcán fagyal s boróka
ilti fel csenevész fejét
borostyánkővé fagy a szél
a tó akár a hangya
meresztí szemét mely megtör
ezer darabra

az archeopterix éneke

elhaló hang a vizek felett
el-elakadó lélegzet fojtott kiáltás
hangja
mely kicsúszik minden fogásból
mielőtt lecsukódik
az oltatlan mész szemhéja
a tőzegmocsár szemhéja

bebalzsamozva ezen utolsó rándulásba
bebalzsamozva egy kisimuló felületbe
egy állandósult partraszállás
egy langy gipsszel leöntött csatátér
tűhegyes fogai

Kocsis Előd: Zene

SERÉNY MÚMIA 136

ha majd minden rabszolga nép
jármát megunva olajra lép

szerkeszti:
Fekete Vince '99

FEKETE VINCE

Don Quijote utolsó szerenádja

(töredékek)

Madonna, ó, madonnám
Sz. D.

1.
Madonna ó madonnám
e lidércsteli estén
elmém robotra fogván
kereslek Nekeresdén
sztyeppén homokon tundrán
ég- s földön szekerezzvén
múltba zuhanva csúszdán
képzelt tornára kelvén
magam szecskába zúdván

2.
beltelkem puha berkém
vérem locsogva ütget
ereimben terelvén
hullámaít s a szüvet
madonka mia donnám
betegségemre tünet
pincém hordóm és dongám
lelkem kongó parancsa
ha érzened ha tudnád
derék jó de la Mancha
szegény hibbant hidalgo
elméje lába mancsa
— terhes égi italtól —
teérted fárad és vás
teérted volt kitartó

3.
madonna most e céklás
e csontba maró esten
elporlok mint a téglák
és összedől a testem
hiányodnak heve ráz
hol vagy susogd na restem

4.
oly rút az éj oly lilás
ma s ha lentről szagolnám
Uram rózsád nem vitás
talán nem is szabódnám
már a lelki táp kevés
— megéltem én szalonán —
.....
s kevés a hit és gyarló
széptevő és széptevés

5.
pazar valék s pazarló
gebére kaptam menten
és száz és száz acsargó
szélmalom ellen mentem
törtem karom és bordám
csúfoltak én nevettem
pénzem szórtam és szórám
kegyeim hiába mind
egész Spanyolhon tojt rám
sisak szart ért lám a hit
tornák kardok fapikák
eh régi mind s rég avított

6.
oly bús az éj oly lilás
e rideg téli esten
minden olyan felemás
a barna fűtőtestben
surrogva sír a szél
izzom lélekben testben
s testem deres falhoz ér

7.
madonna ó barikád
ne hagyd itt henteregnem
elhánthatnád rabigád
ne hagyj így tengve lennem

nem vágna a szél se hó
s a szerelem mi nincsen
nem kéne más csak egy szó
s szűrcsölném aztot innám
s hullámanánk te a tó
nem csak fogamat színám
e blokkakásba esten
égi machinát híván
keressen Nekeresden
Nemvolt utcát (szoba száz)
legfelső emeleten —

8.
oly hús az éj jég a hó
— a nemreményt adod rám —
ha sejteném hol lakol
Madonna ó madonnám
nem ámmal nem is ímmel
rögtön gézzel bevonnám
kereszt- és kecskerímmel
szabatos meg elegáns
szavakkal kecsseimmel
azt a napot szeredát
melyen nyílaid ontván
te a szívem vered át

9.
Kedves az íj tegez nád
a test csak satnya szolga
patak és szél puha sás
s oly hús az éj ma donna
ki tejúton poroszkál
kezén lábán ha tonna
súly —

10.
— és átok motoz mán
ott legbelül pokolra
minden peses koszos dóm'
fülem hangjuk ne zsongja
s cipő holdjáró fazon
ne lépje és tapossa
lelkem kos falragaszon
ki vagyok s lehet válék
ki rázám díszagancsom
s a drága látra bagzék
hadd nyögöm e panaszt el
mi szerenádból valék.

11.
tested legyen a flaszter
melled markolja gyúrja
sintér és durva bakter
lobbizzon érted ördög
s míg szőre áll a hátán
húzzák vak hegedősök
— vezényeljen a Sátán —
platinaszőke kurva
repdess tollseprűn szálján
ma donna és ma hulla
ma kezdő és haladó

ribanc ma nulla-nulla
ma esőben szaladó
ma áspis kúszva-mászó
ma istenét tagadó
husáng ma és ma zászló
ma akciós ma áru
ma néma és ma száz szó
ma sziporkáz és ma ámul
csábíllatú isten
ma akit a szag árul
ma csak megsegítsen
ma hogy kínozzon-verjen
nem ez nem az itt sem
ott sem ma ki ne kelljen
ma fülemre walkmann
ma ki reám leheljen
ma kiért meghóttam
s feltámadtam ma százszor
kiért öltem csaltam
ma kiért szerenád szól
tündér rossz adidasban
madonna elevátor
szór a spanyolviaszban
kit képzelek csak s várok
kiben semmi vigasz van
áldás nem fog de átok
lovag már azt se bánja
körötte szoknyarácsok

s a Lét kardélre hányja

Sárosi Csaba illusztrációi

VALLASEK JÚLIA

"A csöndkapu szélesre tárva"

Hálátlan feladat a csöndről szólni. Kibontani azt, ami a csöndben rejtőzhet, beszélni arról, ami nem feltétlenül beszéd, ez óhatatlanul magában hordja a túlbeszélés, vagy ami még annál is rosszabb, a belebeszélés veszélyét. Belebészélni a csöndbe mi más, mint rossz esetben ripacskodás, feltűnési viselkedés, jó esetben pedig valamiféle rend akaratlan megbontása.

Most mégis a csöndről szeretnék beszélni. Arról, ami a csönd mögött, a csöndben szólni kényszerül.

Mert a szólás kényszere fájdalmas is lehet. Különösen, ha olyan szögbe helyezik, ahonnan mindig eltakarja valami, ahol eleve adott a félsiker. Valami apró, megnevezhetetlen kétely a szavakban, abban, hogy valóban úgy és azt mondják, amit hiszünk...

Egyed Emese versei egyszerre szólnak a csöndről és a csönddel való harcról. Mert a csönd sem egyértelmű, (miért is lenne az?), van jó csönd és van rossz csönd, van legyőzhető és legyőzhetetlen hallgatás. Ebben a kötetben a szavaknak a legyőzhetőség veszélyét vállalva kell győzniük.

Végzetlenül erős a csönd vonzereje, a csönd szinonimája a mindenségnek, a hallgató, de létező Istennek. Valahogy minden szót a csöndből kell kibontani, kivarázsolni, esetleg feltámasztani, hiszen:

*"A hang madár: elhalkul, tovalebbről,
s ideje jöttén szent erdőbe fészkel,
szent csöndbe, titokba temetkezik."*

(A vers)

Sokszor nem járunk sikerrel. A kimondás lehetetlen, hiába a felkészülés, a dolgok átgondolása, "összezavarodom az első szónál." (Posta) Ilyenkor csak a sejtélem marad, hogy az üzenet, ha nem is szóban, mégis célhoz ért.

Miközben szövegszerűen újra és újra fellángol a kimondásért folytatott harc a szavakkal, a versek mintha mit sem éreznének belőle, a szavak könnyedén, dallamosan hullanak s állnak össze sorokká, verssé. Újra és újra megfogalmazódik a szólás kudarc: "kimondanád, de nem marad szavad" (Ösvény, tegez) "Elpusztul — szólnál — ha kimondod! / megszüntetheted, ha leírod..." (Júliusi ballada).

Vagy:

*"Nem jók a szavak, felriasztanak,
oldódásunkból visszarántanak,
elijesztik vállról a felleget,
a világra jött álmokképeket,
a város csönddé olvadt moráját,
a bét, az át,
emberi hangok félénk seregét,
játékos pillantások, elkapott
kopott ötletek ismerős körét."*

(Faragott kép)

Talán a legérdekesebb ebből a szempontból átolvasni Egyed Emese kötetét: hányféle úton-módon lehet kikerülni a szólást elfojtó csönd uralmát? Mit lehet csatasorba állítani? Hogyan lehet megté-

vesztetni a kimondhatatlant, hogy kimondhatóvá váljon, mielőtt beindulna a szavak értelmét rontó védelmi mechanizmus?

Egyik ilyen lehetőség az alkalomhoz kötöttség. A konkrét, megfogható esemény (egy táncjáték, egy utazás, városnézés, látvány vgy történet) realitásánál fogva képes ellensúlyozni a túlságosan képlékeny, időként a ki nem mondható felé elsikló szavakat. Szinte ballasztként működik, megköti, behatárolja a tárgyat, de egyúttal kimondhatóvá is teszi. Az alkalomhoz kötöttség időnként csupán egy-két finom jelzésen keresztül érzékelhető, máskor hírlapi tudósítást idézően pontos. Például a *Nem láttalak jól* című vers esetén nem csak azt tudjuk meg a lábjegyzetből, hogy Kolozsváron mikor volt látható a táncjáték, de azt is, hogy ki volt a hangmérnök vagy a fénymester. Mindez elérhetővé, könnyen szavakba formálhatóvá teszi azt, amiről a vers szól: a táncot, azt a művészeti ágat, amely talán legnehezebben adja meg magát a szavaknak. (Egyeszer talán felmérés lehetne készíteni arról is, milyen arányban szerepel a világirodalomban a zenéről, a képzőművészetekről illetve a táncról szóló vers.)

Az alkalomhoz kötöttség automatikusan vonja maga után a leírást. A leírás, körülírás a legbiztosabb módja a kimondhatóvá tételnek, félszavakból, apró, éppen csak felvillantott képekből is összeáll az, ami egyenesen soha ki nem mondható. Minden leírható, a létező épp úgy, mint az elképzelt, vagy az álombeli táj.

Ha a szólás tilos, vagy nem működik, marad a mese, a képzeletbeli diavetítóból egymás után falra vetülő képek.

*"A hófoltok Szinyei Merse
Pál játéka: dombok és felhők verse.
Féltágás szekér szomorú lovával.
Vetési varjak dolgoznak a földön.
Félbemaradtak házfedelek, kertek.
Vakondtúrás és mart sárga virága,
nyíltszíni fejtés, kódbeborulás."*

(Közjáték)

Különösen jól működik a leírás városképeknél. Talán azért, mert városról nem is lehet másként beszélni, mint apró képekben, első látásra jelentéktelen, de kiragadva szimbolikus értékű jelenetek leírásával. Egyed Emese verseiben a táj nem

csak attól értékes, ami benne van, hanem attól is, amit bele lehet látni.

Időnként bizonytalan, hogy a szem voltaképpen mit néz, a külvilágot vagy annak lenyomatát? Esetleg a belső táj ki-vetülését a külvilágra.

*"Három kapun kell átkelned ma is.
Az első hegyből van, észak homályát
dél semmiségével párnázza ki.
A második zuhanó vadvizekből
várja, hogy észrevegye valaki,
s úgy zakatol kétoldalt utadon,
mint tarolt erdőn megriadt rovar."*

(Ösvény, tegez)

Az alkalomhoz kötöttség szövetségese az "apróságokra" való figyelem. Megnő a részletek fontossága, a kapuk vascsipkéje, a levált hídkorlát, a kökény színe. A sokszor jelentéktelennek tűnő "mellékesnek" kikiáltott dolog, hogy "mi nő a kertben, / mi fogy a polcon, mi a szívből," (Memoriale) többet mondanak el az emberről, mint gondolnánk. Talán mindent elmondanak... anélkül, hogy szükségük lenne gondosan fésült mondatokra, jól fogalmazott szándéknyilatkozatra.

Kimondás és kimondhatatlanság, jó csönd és rossz csönd összecsapásában egy írásjel játssza a legérdekesebb szerepet: a zárójel. A versek többségében megjelenik, zárójelbe kerülhet egy szó, egy teljes szakasz, de akár maga a vers is. Sok minden befér két zárójel közé... Lehet reflexió a vers formálódására... ("ragrím született", "írta ezt már más is"), pontosítás ("Szamospartról a Maros-partra küldöm"), egyaránt szólhat az énnel vagy a te-nel.

Időnként olyan szerepet játszik, mint a "hol volt, hol nem volt" a mesékben: kontextust teremt, hangulatot kelt. Máskor összefoglal, magyarázatot ad.

Mintha a versolvasással/írással párhuzamosan egy másik észlelés haladna, s a megfelelő pillanatban a belső monológ egy-egy felhangosított foszlánya vegyülne a vers szövegébe. Játék ez, az olvasás és az írás közös játéka. Írás vagy éppen olvasás közben megszület(het)ő gondolatok "teljes jogú" versrészletté emelése. A zárójel-játék legbravúrosabb pillanata, mikor a versről szóló belső beszéd helyettesíti magát a verset úgy, hogy közben maga is vers:

*(Hol elrejt a vers téged —
hol felráz, hol megvigasztal.
Álmok közé ver éket.
rád ébred virradattal.)*

(Metszett tükör)

Végezetül egy lehetséges (ajánlott) olvasásmód. Ezt a kötetet úgy érdemes olvasni, mintha puha plüssfotelbe sűpedve zenét hallgatnánk. Ahogy lapozgatunk a Csönd versei között, dallamok, dallamvariációk csendülnek fel, régizene foszlányok, andante és allegro tételek váltakoznak, mintha régen megkezdett dallam szólna, mely nem ér véget a kötet utolsó versének utolsó sorával, csupán megszakad.

(Egyed Emese: Csönd, Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 1998.)

SZÓLINGER BALÁZS VERSEI

Variációk pókra

Emlékszel a pókhálóra, Lilla?
Úgy ereszkedtél le, mint a pille,
csak egy rovar ereszkedhet így le.
S kire bábozz? — kézben áll a lista,
az a következő név, hogy

Csokonai Miska.

Emlékszel a pókhálóra, Lilla?
Asszonyszerved udvarába szóttan
ott feszült, míg centrumába lóttam
egy nap, s bár apád-anyád ha tiltott,
mindegy, mi volt a kezemben,
seprűnyél vagy síbot.

Emlékszel, hogy rángatóztál, Lilla?
Szád nyaltam, kézbe kés, s a villa
játszott. Vigan pakolt rizst a
köldöködbe. Úgyes jó lány,
én faltalak föl, te csótány,

Csokonai Miska.

Isten oltó kése kis kezemben

Kinn a télnek bús haragja csöppen,
fagyos, zord és izzó, dúlva dúl.
Már rólam beszélnek egyre többen,
kér a tél, és olykor elvadul,
ám borongó, furcsa től lelkem
rámerengi bárgyú illatát,
s átmelegsik minden egy az egyben,
domb meg csönd meg éjjel és faág.

Szívemből nyíló virág az olló,
isten csúsztatá kezembe azt,
vág a vers, e mindenek beoltó
kése, zengő, dobbanó malaszt,
s lányágával Angyalföldre csöppen,
kockaházak csöndjét festi meg.
Körbeállják némán, egyre többen,
női létbe zúzzák testileg.

* A versben idézetek találhatók Tóth Árpádtól

Tisztára mint a Donhuán

Tisztára mint a Donhuán
— már csak egy nő kéne mellém.
Tejjel fogadna délután
estve fölverném a mellén.

Utána ősi sejtetés
mind egyszer ő mily varázs
ledöntöm bár de ez kevés
alakja több mint térhatás

ráexponálni sem lehet
pedig félre sem hajlanék
objektív az mi itt mered.
Túlforrósodna több fazék

s "tisztára mint a Donhuán
ki mellett én csak egy talány
olyan vagy" — nyögné felbután
végleges tévedés után.

Tell

Gondolom a tő hatalmát,
tőbe tündért, és hat almát
szép fejére. S persze itt, most
hét irányból Tellt, a Vilmost.
Hét égtájat és szélirányt,
múltjára ámulni a lányt,
és a kérdést őrzi arcán:
mért irányul mind mi harc, rám?

Easy listening

Egyre hajt és kizöldell a szőrzet
mért borotválnam le hogyha tetszik.
S mind kevés a szérum ám az árust
mért keresném szőni hogyha lesz mit
nemsokára. Csöngetés kilenckor.
És a nőm az újra. Persze rá vall
az időpont. (Függőnyt húz és előáll
egy urbánus szótár több szavával.)
Majd nyávoog hogy intellektuális
külsőt kell egy kapcsolatra húzni.
Szólok: jobb ha hallgat. Ez az első
lehetőség. S nem él vele: kussolnék de
nem megy. Tudod rühellem a választékos
modort amit alkalmazol.
És a gondolatritmust az ágyban.
Mért kínlódnak nővel: annyi lány van
a parton. S mennék, mindet hogy befogjam,
erre jössz te. Rég nem rólad szól a
dal, s már nem divat a súlyos légkör,
listening a társadalmi program,
egy könnyű tánc a kezdet. Lásd, mikor
te még szőrfősiúkat nevelsz a
parti bódé öt négyzetméterén:

a strandon új ütemre csörög már a nemzet.

Csendélet grófnéval

Előttem a grófné. Lágy nyitány. A
szó elakad. (Merjek lenni hányaveti
úr?) Balra hamutartó,
sörösdoboz, de még megannyi lom.
Petricsésze, tiszta lombik (grófné
kémiát tanít) (és lefagyaszítja
sejtjeim) (átadja egy polgári
kornak) (:nemeseknek árt a holnap),
Hagyjuk. Vissza jobbra. Újra ő s az
ismert, tág nyitány. És tovább menni
már felesleges. (mert engem elszív
lombikforma méhe) (megannyi lány
helyett ő kell) (tartóssít a téltre)

(füllat és madárdal mi olvaszt)
(hogy túléljem újra száz hibámmal)

Munkácsy utca 29.

Az albérlésben semmi volt enyém.
A kulcsból jutott másnak is,
rossz szaga volt az ágynak is,
a szobába ritkán vert a fény.

A szomszédban gyilkoltak.
Rendőrok
gyakran használták a vécét,
s egy őszi nap' üveg vodkától
szétvertük a tétét.

Esélyünk kijutni
a gangra volt — halovány.
Akkortájt hogy hazudni kezdett,
s innen füstöltem,
hol a lány.

Jelöl

Hullám vagy máma este,
s én úszom benned te beste,
hömpölygesz, s nagy felszínen
a testem vékony sál, asziszem.

S habzol, lennél mintha örök.
Ha tudnál, szétmosnál, de jövök,
s bírom még mint már kevesen,
bírom még, és én jelölök.

Ima a völgyből

Miatyánk,
aki a hegyekben vagy,
s rám nézel mindenik kanyarból,
fojtsd el értem az akaratód,
akár a mennyben
vagy itt, a hőszűn földön.
Adjál kenyeret naponta,
adj gyógyszer
ha lázas vagyok,
elvinni fagy, betegség
s a következő kilométer
engem sosem lenne méltó.
Add kölcsön egy percre a szűrőd,
s szóljon értem a völgyből az áldás,
kezdődjön az én nevemmel
hetedhét határ dal.

Láttasd magad úton,
láttasd koccanó szakállal,
s láttasd a munkád,
lássam, adva mennyi,
lássam, ha már isten vagyok,
kit kell elkövetni.

Bocsásd meg a vétkeimet
s mindeneddel megbocsájtak,
amennyire
sálba csavart nyakkal
Balázs
egy istennek
megbocsájtathat.

Járni királyi dombokon

"Ha bálnák volnánk, delfinek,
nem tudná soha senki meg,
hogy hol kószálunk, kedvesem,
szabadon, sósan, nedvesen..."
(Szöcs Géza)

I. Volnánk savak vagy enzimek
lehetnék én a mellvezed
és mert lenne rá alkalom
átcsapdosnék a sejtfalon

ott folynék rá a köldököd
kútjára s annak gyökerét
kutatnám s látnám van-e még
varázs amely még fedetlen

s nem tartottam a kezemben.

II. Nőnek egyre és álnokul
várnék s ha vágyad elvadul
hallgatnék én: a hormonod
s te vágyad tárgyát: a férfiad

meg nem tudnád hogy hordozod,
sem hogy bejárt már, és bemért
testedben mindent, s mindenért
ő felelne ha sújtanád

törőnnel éned Udvarát.

A brit pop újraéledése

Mért mondjam, hogy London nem kihívás,
mikor megfeküdt gyomrom egy Kaposvár?
Bóklásznék a méhek városában,
s így magamhoz: kenni jó, de faszál

ennyi méztől. Boly helyett egy kaptár
üdvözlőne dallal. Zümmögés a dallam,
ám a brit pop újraéledését
tapasztalnám (persze dalba varrtan).

Egy elázott úri kurva, London
gyúrta ott is, intim címlistára várna
horád kövessen, ha elfogadtam
s nem lesz már koloncom. Hogy kiállva

fűjön kört a mézgyűjtő seregbe.
S nem biztos, hogy New York eltemetne engem.
Ha rám dől egy ponton, én kimúllok.
Ám London jó, jó, hogy eltemessen.

KUDELÁSZ NÓBEL

Egy elviselhetetlenül szép reggel

Keletről jött, megállt az ablaknál, és amikor a fiú kikászálódott a függőágyból és kinyitotta az ablakot, mert valami rendkívüli érzéssel ébredt föl, látta, hogy nem is ér az ablaknál tovább, megáll a párkányon a fény, ideges, sápadt fehér ujjakkal kaparászta az égszínkéket zsalukat, mintha valamit mondani akarna, gondolta a fiú és köszönt, szervusz reggel, fölnevezett az égre egyetlen lyukacsos felhőt látot csupán, amely eltakarta a Napot és a lyukakon bordákként meredtek ki a fénycsóvák, utoljára gyerekkorában látott ilyet, és felkiáltott, kiszaladt a konyhába, ahol a nagyszéntűzhelyeken már főtt az aznapi ebéd, és édesanyja a hatalmas asztal fölött görnyedt, libát kopasztott éppen, anya, anya, kiáltotta a kisfiú, gyere, ezt nézd meg, mondta, és az édesanya fölnevezett, kismulattak szeme alatt a karikák, ahogy rápillantott egyszülött fiára, kezeit beletörölte a kötényébe, miközben fia után lépkedett a hideg kőpadlón, mi van gyermekem, mit láttál? kérdezte és belépett a rohanó kisfiú után a szobába, anya, odanézz, látszanak az isten bordái, mondta, és a fénycsóvákra mutatott, szegény, nagyon éhes lehet, de negyedóra sem telt bele, és a Nap kibújott a felhő mögül, és már nem látszottak a bordák, lassan szétfoszlott a felhő is, anya visszament a konyhába és elfelejtette, tépte tovább a tollakat a lógó fejű döglött libatestekről, de a kisfiú nem felejtette el a látványt, és olykor, ha alkonytájt hasonlót látott, újra eszébe jutott, de már nem tette szóvá, hanem most, amikor kikönyökölt a párkányra, és várta, hogy a reggel bejőjön a szobába, hogy továbblépjen és kibújjon a Nap is a felhők mögül, most újra visszaemlékezett, kinyújtotta a kezeit, két tenyerét belemártotta a foszladozó felhők közül átsűrű, egyre erősebb fénybe, úgy várta, hogy a világosság határa átlépje az ablakpárkányt, de az nem mozdult, halvány csík húzódott keresztben a párkányon, ott, ahol a fény végetért, és a felhőmály kezdődött, kényszerítette magát, hogy ne szaladjon ki a konyhába, mint évekkel azelőtt, hogy ne kiáltson föl, anya, gyere, ezt nézd meg, a fény megállt, a reggel megállt az ablakom alatt, ugye mondtam, hogy kiválasztott vagyok, behunyta inkább a szemét, és elszámolt hatvanig, lassan, tenyerén érezte a napmeleget, behajlított ujjai közt mintha testeleg gömböket tartott volna, jólesett, aztán kinyitotta a szemét, de nem változott semmi,

fény meg mindig ugyanott tartott, a fiú kihajolt az ablakon, félrefordította a fejét, igen, gondolta magában, minden ablakpárkányon megállt a fény, sehol se ért tovább, a bal oldali ablak párkányán egy galamb ült, feje árnyékban volt, de ahogy jobban meg nézte, észrevette, hogy megcsálta a szeme, mert a galamb feje fekete volt, a teste pedig fehér, csak úgy tűnt, hogy árnyékban van, és valóban, amikor megmozdult, és tollászkodni kezdett, bizonyossá vált, hogy fekete a feje, és akkor a fiú fölmászott a párkányra és leugrott az ablak előtti virágágyásba.

most már tetőtől talpig fényben állt, párolgott a föld az esti eső után, a szél fölkapta és magasra hordta a vadul burjánzó színes virágok illatát, megremegte a hatalmas magnóliafa szikrázó leveleit, egy távoli harang hangja keveredett a madarak énekével, hányra harangoznak vajon, gondolta a fiú, mégiscsak kellene szólnom anyának, hátha

ő tudja, miről van szó, de aztán mégse szólt, hanem megkerülte a házat, kinyitotta a kertajtót, azt látta, amit várt, látta azt a vonalat, amely bal kéz felől északon, jobb kéz felől pedig délen tűnt el a környező dombok buktatói mögött, a kertajtón túl a fény egyre gyérült, míg teljes sötétségbe veszett távol, a fél mérföldre lévő szomszéd házat már nem is látta a fiú, csípőre tette a kezét, úgy forgott az égtájak között, nem véletlen, gondolta, nem véletlen, hogy más nem vette észre, csak

én, és így is volt, a házból a megszokott reggeli zajok szűrődtek ki, a szolgálólány éppen az ágyneműt rázta ki, és intett, miközben kiterítette az ablakpárkányra, kedvesen mosolygott, hogy van az úrfi, kérdezte, köszönöm jól, válaszolta, csak még nem ébredtem föl teljesen, jöjjön, mondta a szolgálólány, kész a reggeli, a fiú bólintott, majd körülnézett, hogy mindent jól megjegyezzen, a fény határát, a szeporkázó keleti dombokat, az olajfaligetet és a csendesen bólogató magnóliafát, majd bement a házba, megcsókolta az édesanyját, jó reggelt kívánt neki, a szolgálólány eléje tette a forró kávét, a kalácsot, a juhsajtot meg az olajbogyókat, a fiú gyorsan evett, habzsolta az ételt, miért kell olyan gyorsan enni fiam, megfúladsz, mondta az édesanyja, tényleg, miért is, gondolta a fiú, minél később fejezem be, annál szembetűnőbb lesz a változás, ha újra kimegyek, de nem ezt válaszolta, azt mondta, hogy sietnie kell, mert megígérte az egyik szomszédnak, hogy kimegy vele az egyik közeli öbölbe halat fogni, ideje már, hogy megtanulja ezt is, nem ülhet míg a világ a ház körül, ha nem teszi rá a kezét egy mesterségre legalább, akkor soha semmi nem lesz belőle, az édesanyja csodálkozva nézett rá, ezt inkább nekem kellene mondanom, gondolta, de végül is igaza van, tizenhét éves már, és soha nem járt a partnál távolabb, milyen jó, hogy ő jön rá magától, egyél, fiam, mondta, rábízta a gőzölgő fazakat a szolgálólányra, és egy kis vászonhátizsákba kenyeret, szőlőt, fűgét rakott, itt van az útra egy kis ennivaló, majd esztek halat a parton, egyebet nem csomagolok, jó lesz? persze anya köszönöm, de útközben tudtam volna szedni szőlőt is meg fűgét is, mondta a fiú és gyorsan bekapta az utolsó falatot, fölállt, megköszönte a reggelit, hátára vette a hátizsákot, elköszönt azazal, hogy majd este jön, igen, ha lesz ma egyáltalán este, kilépett az ajtón, nem telhetett el öt percnél több, gondolta, és amikor kiért az udvarra, megállapította, hogy a vonal, amit jól megjegyzett, továbbhaladt, már a kerten túl húzódott, a fiú elmosolyodott, kicsit csalódottan ugyan, amiért azt hitte, hogy csoda történt, mindenesetre lassabban mozdul az idő, gondolta, miközben lefele lépkedett a dombon a part felé, ahol már várta őt a szomszéd, legalábbis ahogy az édesanyja hitte, de a teljes igazság nem ez volt, a csónak a szom-

szédé volt, és az is, aki benne ült, de nem a szomszéd maga, hanem a lánya, aki azzal ment el otthonról, hogy barátnőjével a városba megy, és úgy is öltözött, de még előző este elrejtette a parton egy kőhalom mögé a kirándulóruháit, és a fiú érkezte előtt átöltözött, a hosszú szoknyát meg a blúzt a kirándulóruhák helyére tette, ott ült a csónakban, nézte a tengert és a sirályokat, a távoli kis szigetet, ahová a fiúval készülődtek, és magában mindent újra meg újra átgondolt, azt akarta, hogy ne nézzen fel a dombra egyszer se, hogy úgy találja a fiút, háttal a partnak, hogy azt higgye, hogy meglepheti, hogy nézze őt és képzelődjön ő is, de nem tudta megállni, hogy lopva hátra ne forduljon, és amikor meglátta a fiút, gyorsan visszafordult, torkába ugrott a szíve, és remegni kezdett a térde, a fenébe, gondolta, biztosan észrevette, hogy hátrafordultam, előrehajolt, kezét belemártotta az öböl langyos vizébe, meleg volt a part mentén, a kis sziget mellett is meleg lesz a víz, gondolta a lány, fölneézett, szemét arra az apró, sötét pontra szegezte, mely jóval a bóján túl, a nyílt tenger határán volt, lehetne akár egy horgonyt vetett halászhajó is, gondolta, de tudta, hogy a sziget az, ahova készülnek, a sziget, amelyet az elmúlt két hónap alatt oly gyakran látogattak, titokban, szüleik tudta nélkül, és ezalatt a két hónap alatt annyira megtanultak hazudni, anélkül, hogy ezt előre megbeszélték volna egymással, a szél most megfordult, és a nyílt tenger felől fújt, a lány érezte magán az illatszert, amit anyjától lopott, hogy a fiút megörvendeztesse egy új illattal, mégha csak ezzel is, mosolygott, és a csónak aprót rándult, a lány még mindig mosolyogva lehunyta a szemét és hátrafordult, a csónak recscent és érezte a fiú testének illatát, libabőrös lett, amikor ajka arcát érintette, kinyitotta a szemét, a fiú ott guggolt előtte a csónakban, mosolygott az egész arca, szia, mondta, és átölelte, arra a szombati napra gondolt, amikor először ölelte át a lányt, szia, válaszolta a lány, tenyerei közé fogta a fiú arcát és megcsókolta, estig biztonságban vagyunk, te mit mondtál otthon? én azt, hogy a városba megyek a barátnőmmel.

láttad volna milyen ruhákba öltöztetett anyám! miért nem hagytad magadon, hogy láthassalak én is, még soha nem láttalak olyan ruhában, pedig nagyon szeretnék egyszer látni úgy is, nem baj, mondta a lány, majd eljön annak is az ideje, hoztam valami ételt, mondta a fiú, miközben a lapátokhoz ült, és eltöl-

>>>>>>>>>>>

>>>>>>>>>>>

a csónakot a parttól, régóta vársz? kérdezte, nem, válaszolta a lány, most jöttem, egyébként jólesik rád várni, a fiú elmosolyodott, a lányra nézett, jó irányba evezek? igen, jó irányba, olyan lassan indult ez a reggel, nem vetted észre? dehogynem, mondta a fiú, épp ezt akartam mondani én is, azt hittem, hogy megállt az idő, és én soha nem fogok veled találkozni többé, elengedte az evezőket és levetette az inget, meleg van, mondta, és a lány nézte a barna testet, a feszülő kart, vállat, az evezők ritmusára hajlongó mellkast és a rakoncátlan, göndör fürtöket, ahogy lobogtatta őket a szél, apjára emlékeztette, ahogy fát vág az udvaron, és ettől a felismeréstől megnőtt a biztonságérzete és a bizalma a fiú iránt, gerince mentén végigremegett a vágy is, de magára parancsolt, és inkább nézte a fiú karjait és a hullámok izomhoz hasonló mozgását, a csónak elhaladt egy szirtfok mellett, egy férfit pillantott meg egy ciprus árnyékában, de az nem vette észre a csendben elhaladó csónakot, annyira elgondolkodtatta az az apró tárgy, amelyet halvány mosollyal a száján szemlél, a lány a sekély vízbe nézett, látta a csónak csepp alakú árnyékát, amint remegve, bukdácsolva araszolt az aljazaton, mintha egy másik, láthatatlan csónak haladt volna velük együtt, ugyanazzal a sebességgel, és ugyanabba az irányba, a hullámokon megtörő fény lebegő kék idomokra osztotta a homokot, és ahogy elhaladt a csónak fölöttük, az apró kagylók ijedten összecsapódtak, homokörvényeket kavarva maguk körül, tenyérnyi, színes halak rebbentek szét, rákok bandukoltak, ollóikat unottan lengetve, anemónák integettek, a sirályok a part irányába fordultak, nekifeszülve a légáramlatoknak, ilyen szép még talán soha nem volt, mondta a lány, és a fiú rábólintott, így van, mondta, jó volna, ha a Nap mozdulatlan maradna egy ideig, ha nem telne az idő, de aztán rájött, hogy tulajdonképpen nem is telik, hiszen a tengeren nem voltak árnyékok, csak a látóhatár, a tenger és az ég érintkezési vonala, semmi más, és ez a vonal, akár a reggeli fény és árnyék az ablakpárkányon, épp olyan mozdulatlannak tűnik, visszaemlékezett arra is, hogyan tartotta tenyerében a két meleg fénygömböt, talán, gondolta, talán ha hozzáérnék, ugyanazt érezném, ugyanazt a gömbölyű érzést, ha tenyerebet a mellére tenném, de nem, még nem, majd eljön mindennek az ideje, és egyébként is, áll az idő, nincs miért sietni, húzta az

evezőket és nézte a lányt, és a lány vállai fölött a partot, amely sehogy nem akart távolodni, úgy tűnt, mintha a távolság minden egyes evezőcsapás után is ugyanaz maradt volna, nem furcsa, hogy nem haladunk? kérdezte a fiú, már ott kellene lennyünk, nem tudom, mondta a lány, és a fiú vállai fölött a sziget irányába kémlelt, tényleg, mondta, nézd, a sziget ugyanolyan messze van, mint amikor elindultunk, nem értem, most mit csinálunk, kérdezte, de a fiú vállat vont, végül is nem fáradtam el, mondta, evezhetek még tovább, legalább nem sodornak el az áramlatok, és úgyis veled vagyok, ez a fontos, nem?

a lány nyugodtan dőlt hátra, és nézte tovább a fiút és a tengert, megállt az idő, gondolta, de jó, de jó, bárcsak így is maradna ezentúl, milyen jó volna, ha nem kellene visszatérni a partra soha többé, a szárazföld más, mint a tenger, ott telik az idő, és múlik is, elmúlnak dolgok, amelyeknek nem lenne szabad elmúlniuk, és távolságok vannak, és ami itt megkerülhető zátony, az ott kivédhetetlen és áthághatatlan akadály, és attól tartok, hogy egy szép napon ő is elgondolkodik, hosszan elgondolkodik valamin, aztán vonatra ül, és nem jön vissza többé, ahogy a bátyám tette, vagy én megyek el, ki tudja, a parton mindig az történik, amit nem akar senki, kelepce, ahonnan mindig a tengerre kell szökni, hogy találkozhatunk egymással, ott hazudni kell, itt minden másképp érvényes, amit mondasz, mert a tenger örök, nem változik, nem kér magyarázatot semmire, és senki nem tartozik magyarázattal neki, a tengerészözegek mindig csendesebbek, ahogy az anyám is, nem panaszkodnak, és nem okolják a tengert a veszteségért, csak azt a földdarabot, amely alatt nyugodni fognak, távol férjük hullámsíkjától, a nyilvántartásba vett parcellára mérgesek csupán, és bánják, hogy nem lehettek tengerészek vagy halászok maguk is, ezeken gondolkodott a fiú, miközben a csónak a hullámokat szelte, és nem úgy tűnt, hogy valaha is közelebb fog kerülni a szigethez, a lányra nézett, az meg vissza rá, semmi változás, mondta, semmi, mondta a fiú és behúzta az evezőket, kidobta a horgonyt, majd leeresztette és meg rázta a karjait, maradjunk itt, úgy, ahogy vagyunk, mondta végül, nincs értelme tovább evezni, ma megállt az idő, és jól van így, vedd elő az ételt, faljunk valamit, gyere ülj ide mellém, most elmondhatunk mindent egymásnak, amire eddig még nem volt időnk.

CSERNA SZABÓ ANDRÁS

A barkó íve

A postás nekivágott a csigalépcsőnek. Lift nem volt, és az ajánlott levelet a címzett kezébe kell adni.

A másodiknál már folyt róla az izzadság, a harmadiknál nyüszített, a negyedik előtt kicsit leült a lépcsőre pihenni.

Ölébe vette a táskáját és kikereste a levelet. Amerikából érkezett, lihegte maga elé a postás, mikor kisilabizálta a pecsétet. Ki kaphat ebben a lepusztult házban Amerikából levelet? Egyáltalán honnan a fenéből tudják Amerikában, hogy ez a félig lebombázott, géppuskagolyókkal telehányt falú, dohos, külvárosi ház egyáltalán a világon van?

Megnézte a címzett nevét.

Elröhögte magát.

Vicc az egész. Egy kurvanagy szívatás. Potyogtak a könnyei, vonaglott a nevetéstől.

Aztán elkomorodott. Rájött, hogy a dolgokon ez semmit sem változtat. Akár tréfa, akár nem, neki fel kell vinnie a levelet a negyedikre és be kell csöngetnie a címbe megjelölt ajtón. IV. em. 16. szám.

Felkelt a lépcsőről és lassan felgyalogolt a maradék lépcsőfokokon.

Megtalálta a 16-os ajtót, becsöngetett. Az ajtóra név nem volt kiírva.

Egy szakállas öregember nyitotta ki az ajtót, gyér, ősz haja hátrazselézve, kék fürdőköpenyben.

A postás alig kapott levegőt. Ezek a vonások. Ezek a szemek. A barkó íve.

Lehet, hogy ez az egész mégsem tréfa?

Nem, az lehetetlen. Megbolondultam, ennyi az egész.
Nem bírom már úgy a melót, mint régen.

Ajánlott levelet hoztam — mondta bátortalanul a postás.
Hol írjam alá?

Itt — szólt a postás és azon gondolkozott, hogy szabadságra kellene mennie, pihenni kicsit, hátha attól elmúlnak a hallucinációk, a jelenések.

Összeszedte minden erejét.

Maga az? Tényleg?

Én hát. Ki más?

Maga él?

Amint látja,

De hát az újságok, meg a tévé... Mind azt mondták, hogy maga meghalt. Hogy altató vagy kábítószer, már nem emlékszem... De meghalt.

A show-business törvénye. Nem kell ezt annyira komolyan venni.

Az öregember aláírta a nevét a postás füzetében.

A postás háromszor elolvasta a nevet. Nem hitt a szemének. De hát mégis az volt. Ugyanaz a név, ami a borítékon állt.

Elköszönt, az ajtó becsapódott a háta megett.

Lefutott a lépcsőn. Rohant az utcán, egészen az első telefonfülkéig. Feltárcsázta a felesége számát.

Mama, nem fogod elhinni, kitől kaptam autogramot!

Kitől? — kérdezte a felesége izgatottan. Mániákus autogram-gyűjtő volt. Hatalmas kollekcióval rendelkezett. Színészek, popsztárok, politikusok aláírásait gyűjtötte.

Szinte lihegett a kíváncsiságtól az asszony. Szapora sóhajait jól hallotta a postás a telefonban.

Elvis Presleytől.

Az orvos a mentőautóban egy Seduxen-injekciót nyomott a postásba.

A barkója ma is ugyanolyan sűrű, mint régen — motyogta bódultan a hordágyon fekvő postás.

Nyugodjon meg, most már nem lesz semmi baj!

A mentőorvos megsimogatta a postás homlokát, aki lassan becsukta szemét és elaludt.

A sofőr a kórházig a Love Me Tendert dúdolta.

ORBÁN JÁNOS DÉNES

A Natasa-regény

Tisztelt Olvasó Elvtársak és Elvtársnők! Egy hónappal ezelőtt nemzetközi irodalmi konferencián vettem részt a rút kapitalizmus fellegvárában, az Amerikai Egyesült Államokban, Detroit városában. Sokat láttam és hallottam, és mondanom sem kell, elvárásaimban nem csalódtam: a kapitalizmus rákfenéje nem csak a politika, a gazdaság, a társadalom és az erkölcsök szintjén mutatkozik meg, hanem az irodalomban is. Hihetetlen, micsoda szenny özönlött el az "irodalmi prérít" (olyasmi, mint nálunk az "irodalmi tajga"). Nem rémisztgetem az Olvasó Elvtársakat és Elvtársnőket mindazon giccses mocskolmányok felsorolásával és bemutatásával, melyeket alkalmam volt megsejlelni, csupán egyről beszélnék, a szerelmes vagy rózsaszín regény műfajáról, amelyet az amerikai szakemberek Júlia-regénynek neveztek el. Az elnevezés a preburzsoá Shakespeare egyik színművének, a *Rómeó és Júlia* címűnek ez utóbbi, nőnemű szereplőjére utal; ebben a drámában a felvilágosulatlan heteroszexuális ifjak tragikusan hunynak el, öngyilkosok lesznek az őket családtervezésre nem oktató nyugati társadalom nevelési hibái folytán. (Mint tudjuk, Nyugaton az öngyilkosságok aránya 35,9-szer nagyobb, mint Hazánkban, ahol csak a rendszer ellenségei követnek el ily tettet, midőn már nem bírják elviselni lelkiismeretük vádjait.) De nehogy arra gondoljon a tisztelt Olvasó Elvtárs vagy Elvtársnő, hogy ezek a regények (melyek rikítóan színes borítóját gyakorta obszcén, sőt hiányos öltözékben lefényképezett nőnemű egyedek ún. "imidzs"-ével díszítik) véletlenül is tragédiákat ábrázolnának. A hazug nyugati társadalom nem képes önmagával szembenézni, sőt, az irodalom az állam egyik ideológia-hirdető eszköze, nem úgy, mint nálunk. Ezért ezek a regények valóban rózsaszínűek, szereplőik mindig nagyon szép, jó módú fiatalok; a cselekmény mindig pozitív kimenetelű, sőt, ún. "happy end"-be ("boldog vég") torkoll. Ez persze csupa hazugság: Nyugaton már rég nem ismerik a szerelmet és a családtervezést, a jó módú látszat, melyet csak a kizsákmányoló osztály tagjai ismernek, a házasságok 47,9%-a válással végződik (ellentétben Hazánkban, ahol ez az arány mindössze 1,3%), és a fiatalok távolról sem olyan szépek, mint nálunk. Le sem merem írni, hogy a fentiekén kívül még milyen romboló hatással van az olvasóra a műfajhoz hozzátartozó burkolatlan nemiség-ábrázolás, az ún. "erotika", és a többi lélektani eszköz, mely szerepet játszik az olvasó tévútra vezetésében, az erkölcsi és világnézet elferdítésében.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a nyugati Júlia-regény egy hazug, perverz ideológiát tartalmazó, giccses, burzsoá-neoromantikus műfaj, mely ellen minden igaz marxista kultúrembernek küzdeni kell,

sőt jó lenne, ha ezt a nem marxista, tehát kevésbé kultúrember is megszívelné.

Jól tudom, hogy a Nyugatot mindent elkövet, hogy hasonszórú ferdítő és butító eszközeit hozzánk is eljuttassa. Ezért elhatároztam, hogy megelőzőm ezt a tettet, és mielőtt a rút betegség ideérne, felkínálom az ellenszert. Feladatom szép és azt hiszem egyszerű is. Egyszerű, mert nem kell az ostoba és valótlan romantika eszközeivel élnem, és beteges dolgokat kitalálnom. Rendelkezésemre áll a szocialista realizmus jól bevált műfaja: a valóságot fogom ábrázolni, a Hazánkban oly tiszta és szép valóságot. Hiszen a szocialista valóság sokkal szebb, mint a burzsoá-neoromantika összes hazug, sőt rózsaszín kitalációja! Műfajt alapítok tehát, a szocialista-realista szerelmes-regényt, mely híven ábrázolja a Hazánk fiataljai között a szocializmus jegyében bimbózó szerelmet és családtervezést. Továbbá felszólítom író társaimat, alkossanak ebben a műfajban, hogy Hazánk minden olvasója (mint tudjuk, nálunk 6,7-szer többet olvasnak az emberek

mint Nyugaton) falhassa a példás szocialista párkapcsolatok történetét. Legyen ez szerves része következő írói öt éves terünknek!

Aljosa Bereznij Velikij

Iván gyermekkor és ifjúsága

(Iván személyi adatai — szülei — általános és középiskolai tanulmányai — a méltatlan apa — életcélja — egyetemi tanulmányai — a katonaság — állása és párttagsága)

Iván 1957. január 16-án született Petrovskzban. Apja Fjodor Ivanovics, kazánkovács, anyja Irina Rosztovna, gépirónő. Személyi száma 000258697948, személyi igazolványának száma GD 08823459.

Iván már a gyermeki fejlődés első szakaszaiban bebizonyította, hogy a kommunista nevelés a legoptimálisabb minden nevelés közül. A petrovszki Lev Tolsztoj általános iskola 36 tagú osztályában ő

volt az egyik éltanuló a 32-ből. Ezenkívül sportolt (gyorskorcsolya), és lelkes tagja volt az úttörőcsapatnak. 14 éves korától a Lenin Középiskola fizika-kémia szakán folytatta tanulmányait, továbbá lelkes KISZ-tagként tevékenykedett. A Haza és a Párt iránti hűsége már akkor feltűnt, amikor az illetékes szervek tudára adta, hogy édesapja a Szabad Európa Rádiót, ezt az elvetemült, a burzsoá-kapitalizmus és a sötét imperializmus konkolját szerethintő nyugati adót hallgatja. Nemes lelkületét azzal is bizonyította, hogy a törvényszéki tárgyaláson nyilvánosan megbocsátott eltévelyedett apjának, aki könnyek közt bánta meg bűnét, és önként kérte példás büntetését, mely kívánsága teljesült.

Irina Rosztovna ezután egyedül nevelte tovább fiát, aki példásan érettségizett (mint tudjuk, Hazánkban a kandidátusok 99,4%-a sikeresen érettségizik, ellentétben Nyugattal, ahol a burzsoá trehányaság miatt ez csak az ifjak 48%-ának sikerül), és sikerrel felvételizett a moszkvai Lomonoszov Tudományegyetem atomfizika szakára. Életcélja az volt, hogy kutatásaival segítse Hazáját a Nyugat imperialista törekvéseivel szemben, a nyugati hasadóanyagoknál jobb hasadóanyagok előállításával.

Az egyetemi évek felhőtlenül teltek el. Iván szorgalmasan tanult, és sportolt is (gyorskorcsolya), hogy ép szocialista lelkét ép szocialista testben tarthassa. Lelkes és aktív tagja volt az egyetem KISZ-csapatának, egyetlen gyűlést sem mulasztva el. Diáktársai nagyon kedvelték, mert elől járt példamutatásban: nem ivott, nem dohányzott, és megvetette a kapitalista propagandaanyagot, úgymint: a diszkózenét, a kalandfilmeket, a kábítószerket, sőt egyebeket. Kicsiny, de összetartó baráti társaságának köszönhető, hogy abban az időben a Lomonoszov Egyetem Kari Tanácsának és az illetékes szerveknek sikerült megtisztítani az egyetemi ifjúságot azon méltatlan egyedektől, akik bedőltek az imperialista propagandának.

1980 nyarán Iván megszerezte színjelenes oklevelét, *Az imperialista és a szovjet hasadóanyagok közötti minőségbeli különbségek* című szakdolgozattal, melynek három fejezetére több szaklap is bejelentette igényét, a Varsói Szerződés országaiból.

Egy hónap megérdemelt vakáció után, melyet egy Ogyessza melletti KISZ-üdülőtáborban töltött, Iván bevonult katonának a Vörös Hadseregbe, ahol bebizonyította, hogy nemcsak kitűnő elme, hanem kitűnő katona is. Ezért felvették a tisztiiskolába, és hadnagyként szerelt le. 1981 őszén tanársegédi állást kapott kedves Lomonoszov Egyetemén, és szolgálati lakást is az Egyetem pompás, Tavasz utcai tizemeletes tömbházában (mint tudjuk, a nyugati társadalom nem biztosít lakást fiataljainak). Nemsokára felvételét kérte a Pártba, mely örömmel fogadta magába az ígéretes, példás kommunista ifjút.

>>>>> folytatás a 14. oldalon

>>>>> folytatás a 13. oldalról

Natasa gyermekkora és ifjúsága

(Natasa személyi adatai — szülei — érdekes születési körülményei — általános és középiskolai tanulmányai — szakmát tanul — lelkes párttag — mindennapjai)

Natasa 1959. július 5-én született Moszkvában. Apja Iván Fjodorovics, építész-mérnök, anyja Anna Ivanovna, történelemtanár. Személyi száma 000273556984, személyi igazolványának száma HF 08123876.

Natasa születésével kapcsolatban meg kell említenünk egy érdekességet. Ez a vidám eset is bizonyítja, mennyire irtóznak Hazánk igazi marxista anyái az imperializmustól. Anna Ivanovna szülési fájdalmai július 4-én délelőtt kezdődtek, ám a hős asszony óriási erőfeszítések árán visszatartotta magzatát, és csak éjfél után lökte ki magából, mert nem akarta, hogy gyermeke születésnapja egybeessen a burzsoá-kapitalizmus fellegrárával, a gyűlölt Amerikai Egyesült Államoknak nemzeti napjával, július 4-ével.

Natasa már a gyermeki fejlődés első szakaszaiban bebizonyította, hogy a kommunista nevelés a legoptimálisabb minden nevelés közül. A Dosztojevszkij általános iskola 36 tagú osztályában ő volt az egyik éltanuló a 34-ből. Ezenkívül sportolt (műkorcsolya), és lelkes tagja volt az úttörő-csapatnak. 14 éves korától a Mengyelejev középiskola kémia-biológia szakán folytatta tanulmányait, továbbá lelkes KISZ-tagként tevékenykedett.

Kitűnő eredménnyel érettségizett (már említettük a Hazánk és a Nyugat közötti, ezt a témát érintő nagy és jelentőségteljes különbséget). De tanulmányait nem kívánta folytatni. Kijelentette, hogy egy igazi kommunista családban nem borulhat fel az értelmiségiek és a munkások aránya, s mivel szülei mindketten értelmiségiek, ezért ő szakmát akar tanulni. Szülei beleegyeztek lányuk megható és példás tervébe, hiszen tudták, hogy nem az oklevél, hanem a szellem teszi az értelmiségit, s hogy Hazánkban minden munkás tulajdonképpen oklevél nélküli értelmiségi, mint ahogy minden értelmiségi okleveles munkás (nem mondható el mindez a nyugati munkásokról és az ún. "intellektuelekről"). Natasa nem félt a kemény munkától, ezért elvégzett egy másfél éves esztergályos-tanfolyamot, és esztergályos lett a moszkvai Vörös Haza Gépüzemben (ezt csinálja utána egy nyugati nő!). A napi nyolc óra nehéz és szorgalmas munka után is üdén jött ki a gyárból, és arca hamvasabb volt bármely nyugati nő arcánál, holott nem használt semminemű burzsoá szépitő-, sőt pipercikket (mint tudjuk, a nyugati nők 95%-a festi magát, míg Hazánkban csak 11%). Lelkes és aktív tagja volt az üzemi Pártbizottságnak. Otthon sokat olvasott és segített édesanyjának a szocialista háztartás vezetésében. Időnként eljárt szórakozni a Lenin Klubba,

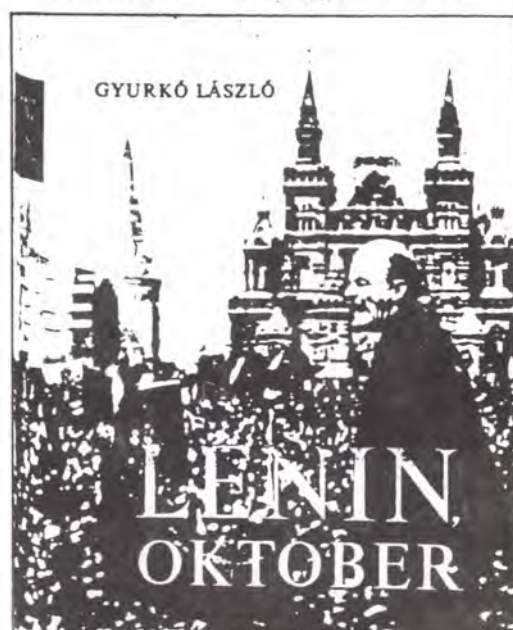
ahol az érdeklődő ifjúság körében szovjet művészfilmeket tekintett meg, és értékes előadásokat hallgatott a szocialista társadalom diadalmas előmeneteléről. Nem ritkán járt színházba és operába is (mint tudjuk, a szovjet színház és opera messze felülmúlja a nyugatit).

A nemi felkészülés Ivánnál és Natasánál

(A szovjet gyermek nemi felkészítése — a Szocialista szaporodás c. tankönyvfejezet — a Szocialista családtervezés nevű tantárgy — a heteroszexuális Iván — a heteroszexuális Natasa)

Mint tudjuk, a szovjet gyermekek nemi felkészítése tizenkét éves korukban kezdődik. Mindaddig a szovjet úttörő nem tud semmit az élet ezen oldaláról. Még ha furdalná is a kíváncsiság, a jólnevelt szovjet úttörő nem nyaggatja illetlen kérdésekkel dolgozó szüleit, ezért a szovjet szülő nem kényszerül gólyás mesékkel butítani gyermekét. (Ezzel szemben a nyugati szülő az obszcén, trágár, sőt ún. "szex"-filmeket gyakran együtt nézi gyermekével.)

A tizenkét éves szovjet gyermek az *Anató-*

mia nevű tantárgy keretében tíz órán keresztül tanulja a *Szocialista szaporodás* című fejezetet, melyben vázlatos, de pontos leírást kap az élet ezen heteroszexuális oldaláról. A biológiai folyamat úgy van előadva, hogy ne csigázza fel idő előtt a szovjet serdülő érdeklődését (ennek köszönhetően a szovjet serdülő fiúknak csak 5,3%-a, a lányoknak pedig 0,6%-a végez önkielégítést, míg Nyugaton ez az arány 96,3, illetve 54,5%).

A középiskola utolsó évében a szovjet fiatalok a *Szocialista családtervezés* nevű fél-éves tantárgy keretében immár részletes és aprólékos felvilágosítást nyernek a biológiai folyamatról, valamint a szocialista család tervezéséről. A komoly hozzáállás eredményeképpen a leérettségizett szovjet fiúk 96,7, a lányok 98,1%-a szűz (az erkölcsi fertőnek is nevezhető Nyugaton ez az arány 7,5, illetve 6,8%). Az ifjakat érettségi után a kitűnő családtervező intézetek látják el további hasznos tanácsokkal.

A heteroszexuális Iván 15 éves korában vált ivaréretté, ekkor volt az első éjszakai magömlése. A problémát nyíltan megbeszélte édesanyjával, aki hasznos tanácsokkal látta el. Szovjet édesanyja tanácsára Iván ezután hideg vízzel zuhanyozott, és éjszaka nem dugta be a kezét a paplan alá. A *Szocialista családtervezés* nevű tantárgyból jelesre vizsgázott. Egyetemi éve alatt gyakran olvasgatta a Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros kitűnő művét, a *Szovjet ifjak családtervező kézikönyvét*. Mélyen megvetette a nyugati destruktív elemek által Hazánkba becsempészett rosszindulatú, obszcén, sőt "szex"-kiadványokat. A nyugati ifjakkal ellentétben Iván nem szaladgált sivár testi élvezetek után, tudta, hogy mindennek eljön az ideje, és ezért minden idejét és erejét a tanulásra és a szocialista szellemben történő fejlődésre fordította.

A katonaság elvégeztével, állás és szolgálati lakás birtokában, fejletlen, ivaréretten és heteroszexuálisan Iván készen állott a szocialista család megalapítására.

A heteroszexuális Natasa 13 éves korában vált ivaréretté. Az anatómia-tankönyv és szocialista szülei idejében figyelmeztették a havi vérzés egészséges női folyamatára, ezért Natasát nem érte meglepetés. Ebben a periódusban még gondosabban tisztálkodott, és lelkiismeretesen betartotta a szocialista higiéniai szabályokat. Jelesre vizsgázott családtervezésből, érettségi után több kitűnő előadást hallgatott meg a témáról, és ő is sokat forgatta a Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros nagyszerű kézikönyvét. Natasa elkerülte a korai nemi élményeket, valahányszor egy, sajnos a szocialista társadalomban is — bár nagyon ritkán — előforduló trágár elem kötekedni próbált vele, gondosan kitért az események elől, de más fiúk sem érdekelték, mert tudta, hogy nincs értelme futó kapcsolatokkal vesztegetni az időt. Meg kell várni azt a szovjet ifjat, akivel méltó szocialista családot lehet alapítani.

Iván és Natasa szocialista szerelmének kibontakozása

(Iván és Natasa: jelképek — a közös ülés — a megismerkedés — az első találka — a boldog folytatás — nem megy a munka rovására)

Gondolom, az intelligens szocialista Olvasó már rájött, hogy nem céltalanul mutattam be Ivánt és Natasát, regényünk két, férfi-, illetve nőnemű főszereplőjét, és nem hiába tettem célzásokat a szocialista nemi életre és családtervezésre. Ivánnak és Natasának (akik tulajdonképpen jelképek, szocialista társadalmunk hím- és nőnemű dolgozó egyedeinek jelképei) találkoznuk kell, így kívánja a tiszta, heteroszexuális szocialista erkölcsi út.

1982. január 26-án a Lomonoszov Tudományegyetem és a Vörös Haza Gépüzem pártbizottságai közös ülést tartottak, annak öröme, hogy ettől az évtől kezdve a Gépüzem elvállalta az Atomfizika- és Nukleáris Tudományok Tanszék la-

boratóriumainak újabb szocialista gépekkel való felszerelését.

Az ünnepi gyűlésen mind Iván, mind pedig Natasa felszólaltak. Iván a tanszék kutatásairól beszélt, Natasa az ez alkalomból Brezsnyev Elvtársnak küldött üdvözlő táviratot olvasta fel.

Mindketten mély, szocialista hatást gyakoroltak egymásra.

Az ünnepi gyűlést követő fogadáson Iván Natasához lépett, és illedelmesen bemutatkozott, majd meghívta Natasát egy finom hazai üdítőitalra. Kellemesen elbeszélgettek a Gépüzem és a Tanszék közös ügyeiről. Beszélgetés közben mindketten sejtették, hogy megtalálták a méltó társat az igaz szocialista párkapcsolathoz. Ezután vicceket mondtak egymásnak, melyek poénja ostorként csattant az imperialisták hátán. A fogadás végeztével Iván illedelmesen hazakísérte Natasát, és másnapra találkat beszéltek meg.

Másnap délután találkoztak. Iván kedves meglepetést tartogatott Natasa számára. Úgy érezte, hogy az első intim találkozást az teszi legszebbé, ha együtt látogatják meg a nagy Lenin mauzóleumát. És nem tévedett...

A verőfényesen indult kapcsolat zökkenőmentesen folyt egyre bővülő medrében (nem mondható el ez a nyugati fiatalok javarésznének párkapcsolatairól). Iván és Natasa annyi év tanulás és szorgalmas munka után szinte fenéig itták a szocialista szórakozás poharát. Izgalmas pártgyűlésekre, mozgalmas ifjúsági klubokba jártak, szovjet művészfilmeket és színdarabokat tekintettek meg. Sokat jártak korcsolyázni is, ahol Natasát a gyorskorcsolyázó Iván gyorsasága, Ivánt pedig a műkorcsolyázó Natasa kecsessége bűvölte el.

A szocialista szülők örültek ennek a szép párkapcsolatnak, mindkét részről, hiszen a jövő szocialista családját látták megtestesülni a két példás ifjában.

Feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy Iván és Natasa bimbózó szocialista párkapcsolata csöppet sem ment munkájuk rovására. Kollégáik legfeljebb annyi változást észleltek, hogy a két fiatal sokkal vidámabb, mint azelőtt, sőt, munkakedvük is nagyobb. Mert párosan szép a szocialista élet!

Az első csók és a nemi életre való felkészülés

(A szerelmi vallomás — a házassági tervek — a családtervező tanfolyam — a pszichológus áldását adja — nem törődnek a horoszkóppal — a következő lépés)

— Szeretlek! — mondta Iván, mikor megérett az idő. És ezt úgy mondta, hogy benne volt a marxizmus-leninizmus, a szocializmus és a szovjet irodalom és esztétika minden érzése. Natasa szeme elfátyolosodott.

— Én is szeretlek — felelte Natasa, és válaszában benne volt a hős szovjet dolgozó nő és anya minden gyöngédsége.

— Úgy érzem, hogy te vagy az a nőnemű

egyed, akivel a legoptimálisabb heteroszexuális párkapcsolatot, sőt szocialista családot tervezhetem — folytatta Iván.

— Hasonlóképpen érzek én is — felelte meghatottan Natasa. — Mert te vagy az a hímnemű egyed, akit a nagy Lenin a jövő szocialista férfiának képzel el.

Ekkor Iván magához szorította Natasát, és szocialista hévvel megcsókolta.

Heteroszexuális párkapcsolatuk ezután még meghittebbé vált. Az életre és a házasságra való felkészülés céljából sokszor tanulmányozták együtt a Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros nagyszerű kézikönyvét, és beiratkoztak egy családtervező intézmény tanfolyamára.

A tanfolyam elvégzése után egy kitűnő családtervező pszichológusnál jelentkeztek kihallgatásra, aki először külön-külön beszélgetett el velük, majd egyszerre is. A beszélgetés végén sok boldogságot kívánt, és amikor a fiatalok becsukták az ajtót, könnyes szemmel gondolt arra, hogy nem hiába hullott annyi könny, vér és verejték a Forradalom és a Világháborúk alatt, mert íme: megérte.

(Horoszkóp szempontjából ugyan a Bak jegyében született Iván és a Rák jegyében született Natasa nem találtak, de ez a

csacska butaság eszükbe sem jutott. Mint tudjuk, Nyugaton az ostoba, középkori babonákban hívő fiatalok szóba sem állnak egymással, ha a horoszkóp nem talál. Milyen jó, hogy szocialista társadalmunk kiküszöbölte ezeket a népbütítő, ám Nyugaton nagy népszerűségnek örvendő imperialista marhaságokat!

Mindezek után már csak egy dolog maradt hátra. A Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros nagyszerű kézikönyve, valamint a pszichológus javaslata alapján meg kellett vizsgálniuk, hogy fizio-biológiailag találnak-e. Mert ha igen, akkor jöhet a rég várt szocialista házasság...

A szocialista nászéjszaka

(A vacsora — a Szputnyik gumióvszer — az előjáték — a tulajdonképpeni aktus — az utójáték — az orgazmusgörbe — az ifjak tökéletesen találnak — orális szexről szó sincs)

Ezt a problémát megbeszélték szocialista szüleikkel, akik természetesen beleegyeztek. (Mint tudjuk, a sötét Nyugaton vallási akadályokat gördítettek volna eléjük.) Egy szép tavaszi hétvégén Iván meghitt szocialista vacsorával várta kedvesét.

Natasa pontosan érkezett. Elfogyasztották a finom vacsorát, majd még egyszer áttanulmányozták a Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros nagyszerű kézikönyvének a szocialista nászéjszakára vonatkozó fejezetét.

Ezután Iván és Natasa levetköztek, mert a kézikönyvből tudták, hogy a szocialista heteroszexuális párkapcsolatban nincs miért szégyellniük egymás előtt egészséges szocialista testüket.

A szocialista higiénia és családtervezés elvei alapján az éjjeli szekrény sarkára ki volt készítve az erre az alkalomra a családtervező intézet által kiutalt Szputnyik márkájú gumióvszer. (Mint tudjuk, ezt a nagyszerű fogamzásgátló eszközt a Moszkvics Üzem egy speciális részlegén gyártják, újra felhasznált gumibelsőkből. Bezzeg a pazarló Nyugaton nem szokták újra felhasználni a hulladék-anyagokat, ez is egy oka a kapitalizmus gazdasági csődjének!)

Hosszan simogatták egymás erogén zónáit, mindaddig, amíg érezték, hogy mindketten eljutottak a nemi gerjedelem megfelelő állapotába. Az előjáték ideje pontosan megegyezett a Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros által javasolt 10 perccel. Ekkor kezdődött el a tulajdonképpeni nemi aktus. Natasa bátran, sziszzenés nélkül viselte el a szűztelenítést, hiszen tudta, hogy ez a kis fájdalom nem mérhető össze azon hősök gyötrelmeivel, akik a szocializmus megvalósulásáért küzdöttek és szenvedtek.

A lepedőre csöppenő kevés vér mintha a Vörös Lobogó szimbóluma lett volna...

A fájdalom nem tartott sokáig, hanem átsapott szocialista nemi élvezetbe.

Iván ügyesen elkerülte a korai magömlést. A Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros tanácsát követve gerjedelme fokozódásakor matematikai képletekre gondolt. Hiszen ismert épp eleget...

Iván és Natasa kipróbálták a Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros kézikönyve által leírt mindkét pozíciót. Gondosan mérték be az aktus hosszúságát, mindössze 42 másodperccel lépték túl a szerzőpáros által javasolt 15 percet. Ez után az optimális 5 perces utójáték következett.

A jól sikerült nemi aktus még jobban fokozta szocialista boldogságukat. Mindjárt papírt és ceruzát ragadtak, és megrajzolták Natasa orgazmusgörbéjét. A grafikon hajszálpontosan egyezett a Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros kézikönyvében ábrázolt grafikonnal...

Ekkor már végérvényesen tudták, hogy minden szempontból találnak. Hála Leninnek, Brezsnyev elvtársnak, a nagyszerű szovjet testi és lelki nevelésnek, a

>>>>> folytatás a 16. oldalon

szocialista családi és nemi felkészítésnek. És nem utolsósorban a Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros nagyszerű kézikönyvének (Akadémiai Kiadó, Moszkva, 1975).

(Meg kell említenünk, hogy fellációról és cunnilingusról, sőt ún. "orális szexről" szó sem volt, a szocialista erkölcs és higiénia elvei alapján. Ezeket a fogalmakat ugyan tárgyalja a Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros kézikönyve, ám, igen helyes módon, az elítélendő imperialista szexuális perverziók közé sorolja. Mint tudjuk, Nyugaton ez az ocsmány perverzió igen nagy népszerűségnek örvend. Hová fajult a világ Kelet-Európától nyugatra!)

A váratlan fordulat

(Miért rohant el Natasa? — a gyanús levél — Iván imperialista kém? — győz a tisztesség)

A szép, sőt esztétikus szocialista kapcsolat mozdonya tehát a házasság állomása felé közeledett. Iván és Natasa beadták a házassági kérvényt és az iratokat a Moszkvai Polgármesteri Hivatal házasságkötő osztályára, ahol kitűzték a házasság időpontját.

A házasság előtt tíz nappal azonban váratlan fordulat történt. Hétvége volt, melyet a fiatalok a szocialista pihenésnek és együttlétnek szenteltek. Iván a szocialista higiénia elvei alapján éppen a fürdőszobában tartózkodott. Mikor kijött, Natasát nem találta ott...

Miért rohant el Natasa?

Míg leendő férje tisztálkodott, Natasa egy ottfelejtett levelet vett észre az íróasztalon. A diszkrét Natasa nem olvasta volna el, de ez a levél már első látásra is feltűnően gyanús volt. Ugyanis nem cirill betűkkel volt írva, hanem imperialista latin betűkkel. Sőt, angolul.

Ezért Natasa elolvasta a levelet. (Mint tudjuk, a szovjet fiatalok igen jól tudnak angolul, mert az imperialista ellenség nyelvét ismerni kell.) És mélységesen megdöbbsent. A levél névtelen volt, de szemmel láthatólag egy imperialista kém írta:

"Tisztelt Iván Ivanovics Úr! Önnek igen felelős beosztása van egy intézményben, melynek tevékenysége nagyon érdekli minket. Hasznos információk ellenében igen hálásak lennénk Önnek, és hálánkat jelentős nyugati összegekben fejtenénk ki. Amennyiben hajlandó együttműködni velünk, hétfőn este pontban nyolc órakor legyen a Fehér utca közepén lévő utcai telefon közelében. Hívni fogjuk."

Iván nem említette a levelet! Tehát valamit titkol! Iván imperialista kém!

Otthon Natasa sokáig zokogott, és nem vette fel a folyton berregő telefont. Egész éjjel vívódott. Végül a szocialista tisztesség győzött, és Natasa másnap reggel kihallgatásra jelentkezett az illetékes szerveknél...

Újabb csapás az imperialistákra. Az esküvő

(A helyzet tisztázódik — a kibékülés — a kém a törbe csalják — az aljas hálózat — Iván, az ünnepelet — az esküvő — a legszebb esküvői ajándék — befejezés)

Az ügyeletes tiszt mosolyogva hallgatta végig a zaklatott, könnyező Natasát, majd felállt és kezét nyújtott.

— Elvtársnő, példás magatartásról tett tanúságot, és büszké vagyunk arra, hogy fiataljaink ennyire szívükön viselik Hazánk sorsát. Most nyugodtan visszamehet vőlegényéhez. Iván Ivanovics ugyanis rögtön jelentette nekünk az imperialista kémek olálkodását, és azért nem szólt önnek, mert az ügyet szigorú titokban kell tartani. Ivanovics elvtárs és embereink hétfőn este ott lesznek a Fehér utcában. Törbe csaljuk az imperialistákat.

Natasa boldogan szovjet taxiba ült, így negyedóra múlva Iván nyakába borulhatott, szocialista hévvel. Tisztázták a problémákat, és együtt drukoltak a másnapi kaland sikerességéért.

Másnap este Iván ott toporgott a Fehér utcai telefonkészüléknél. Pontban nyolc órakor megszólalt a telefon. Iván lelkes angolsággal ajánlotta fel szolgálatait — persze cselből — az imperialistáknak. Egy óra múlva a központi parkban találkozott a gyanús külsejű kémmel. A kém — az angol nagykövetség amerikaiak által beszervezett titkára — igen körültekintő volt, de a szovjet antiterrorista brigád emberei láthatatlanok voltak. Mire gyanút fogott volna, már kattant rajta az eltéphetetlen szovjet bilincs.

Még aznap éjjel szocialista módszerekkel kivallatták az ügynököt. Így — Iván hazája iránti hűségének köszönhetően — egy egész aljas imperialista kémhálózatot göngyölítettek fel, melynek fő célja a szovjet hasadóanyagok megszerzése volt.

Mikor pontot tettek az ügy végére, nyilvánosságra hozták az esetet. Iván ünnepelet hős lett a szovjet és a Varsói Szerződés országai sajtójának. A tévéinterjúk közben mellette ült szocialista kedvese, leendő felesége, Natasa.

Az esküvő ebben az euforikus hangulatban zajlott le. A példás szovjet pár tiszteletére Moszkva főpolgármestere személyesen vezette a ceremóniát. A kis ünnepség fénypontja azonban nem a boldogító szocialista igen kimondása volt, hanem egy csodálatos meglepetés. A szocialista házasságra vonatkozó paragrafusok felolvasása után ugyanis a polgármester hatásszünetet tartott, majd felolvasta Brezsnyev elvtárs üdvözlő táviratát!

Szebb esküvői ajándékot el sem lehetett volna képzelni...

Aznap éjjel Iván és Natasa, mint példás szovjet házaspár, gyönyörű szocialista éjszakát töltöttek együtt. A Kuznyecova-Vladimirovics szerzőpáros nagyszerű kézikönyvét immár betéve tudó pár, a boldog kommunista jövő eme jelképére a nagy Vlagyimir Iljics Lenin képmása mosolygott. Alatta, berámázva, Brezsnyev elvtárs üdvözlő távirata...

BOGDÁN LÁSZLÓ

Csáth Géza hajnalai (levél Kosztolányinak)

"...Kéj, ami nem is kéj! Szenvedés! S hogy ne szenvedjek. Egy újabb adag. Azután még egy. Ennyi az egész. Kifejezhetik ezt még a szavak? Kéj, szédület, kfn. Vad ördögi kör. Hányinger. Iszony. Hinta, extázis. Időnként csak egy óriás ökök vagyok, Desiré. Hetyke, stílárís kenceficék már nem segítenek. A balkonon ott áll az örület. Feldob, kerget, leránt a morfium. Most szem vagyok egy repedt tükörben. Varázsló kertjébe vesz az éden. Csillag ragyog fölöttem. Ópium..."

(a levágott fej)

Székelem büzlök. Vomitáció. Félek. Fuldoklom. Verítekezek. Remegek. Ez a végső stáció. Nem élem túl a kínzó képeket. Levágott fejem komornyik tálcán hordozza körbe! Fejemre várok. Hölgyek és urak. Pletyka és ármány. Körülfognak az ördögi párok. Nem futhatok el. Hova mehetnék? Szeret újabb fejre hogyan tehetnék? »Csáth Géza orvos és beszélyfró!« — összenevetnek a hátam mögött. Zúg a fülem. Menny vagy vonat dörög? "Túlادagolás!" — mondja egy bfró.

(a halott város)

Tolnai Ottónak

Csáth felelőtlen. Tudja, mivel jár, de a pantopont Olgával megosztja. Ketten repülnek. Ellobban a nyár. Iker-kábítószer noszogatja, egymás karjából egymás álmába löki őket, látszólag boldogok, múltból jövőbe, jövőből a mába, a halott város fejükben forog. Dór oszlopok között csak szél füttyöl. Olga elszáll. Árva-Csáth egyedül marad a téren. Kilobban a nap. Sötétség. Csak a démon közeleg. Nincs idő. Az utolsó kenetet sem adhatja fel holtvárosi pap.

(XXXVI. stáció)

Mint kerge birka az égő karámból, futok, és összezárl a csapda. Már nincs kiút e torz látomásból. Démon vigyorg. A szívem labda szőrös mancsában. Földhöz vereget, aztán elhajít. Nem szállok messze. A szívem nélkül, mondd, hova menjek? Igen, azt hiszem, el vagyok veszve. Ágyon fetrengem. Szólnak trombiták. Ablakom alatt rohannak a fák. Rámzárl ábránd, vízió, álom. Menekülhetnék. Völgynek vagy hegynek? Szerb lett Szabadka. Mondd, hova menjek? Nincs helyem már. Elveszett világom.

SZÁSZ JÁNOS

Áttelepültek, menekültek, etnikai tisztogatás

A fényépen mokány lovacska húzza a szekeret: egy család menekül Koszovóból, arcukon ijedség és leírhatatlan fáradtság. Pedig a kép már az albán vagy macedón határon innen készülhetett (a jugoszláv határokon belül efféléket nem szabad fényképezni), de a siker élménye nem látszik az arcokon, aki mindenét elvesztette s maradt a pusztaság életével, képtelen mosolyogni. A háború ötödik hetében a mérleg egymillió koszovói menekült. A posztmodern légiháború nem akadályozta meg a jugoszláv rendőrségeket és páncélsokkal megerősített gyalogságot, hogy végrehajtsa az etnikai tisztogatást. Ha nem születik meg valamiféle béke, a maradék nyolcszáz albánra ugyanaz a sors vár.

Az etnikai közösségek felszámolása nem Auschwitzal kezdődött a huszadik században (jellegzetes e századi embercsep): 1915-ben a török hatóságok deportálták az ország egész örmény lakosságát (1. Werfel: *A Musza Dagh negyven napja*; az 1920–23-as görög-török háború (1. Hemingway riportjait); előbb a görögök üzték el az országból a törököket, majd fordítva: a törökök a görögöket. (Ciprus megharmadolása a török hadsereg által ennek a háborúnak volt a kései folyománya.)

Így kezdődött. De igen rövid szünettel a harmincas évek végén megindult Németországban a zsidóüldözés, folytatódott a Németországgal csatlós államokban, a páratlan holocausttal a végén. (Nemcsak az európai zsidóság, hanem a cigányság is áldozatul esett ennek a műszakiipari eszközökkel végrehajtott népirtásnak, az eddig legnagyobb etnikai tisztogatásnak.)

A kisebbségekkel szembeni türelmetlenség és gyűlölködés, a többségi nemzeti gar olykor meglepő azzal, hogy lakosságcserevel szabaduljon meg a "nemzet testében bomlasztó munkát végző" idegenekkel. Ez történt Csehszlovákiában a magyarokkal, amíg Benes le nem intették az akkori szövetségesek, ez a lengyelországi (sziléziai) németekkel. Itt is, ott is az antifasizmus ürügyén, a "a bűnös nép", a kollektív felelősség hamis elve szerint. A történészek azt állítják (pl. az amerikai Norman M. Naimark), hogy a kisebbségekkel szembeni türelmetlenség, fegyveres erőszakba fajuló gyűlölködés a huszadik század terméke. Igaza lehet, mert, mondjuk, a világháborúknak nem volt etnikai

A világ így megyen

tétje, Napoleon pedig nem azért viselt hadat Moszkva ellen, hogy kiirtsa az orosz népet. De már a cári seregek évtizedes harca a csecsenek ellen kétségkívül jele annak, hogy a Radikális Rossznak népiirtó alakzata nem hagyománytalan. (Régi orosz hagyomány az etnikai közösségeket oroszosítás útján bomlasztani, buzgón művelte ezt a cári módszert a Szovjetunió is.)

Megkülönböztetett területe az embertelenség háborús működés-módozatának a Balkán. Az első Balkán-háborúban még szövetségbe fonódtak népek a maradék balkáni török fennhatóságú területek visszafoglalására, ami egyetlen hadjáratral sikerült is, de a győzelem után rögtön megkezdődött a hódítás felosztása körüli harc. A szerbek el akarták foglalni Albániát, hogy kikötőhöz jussanak az Adrián, amit a Monarchia és Anglia ellenzett, Oroszország viszont támogatta. Összehívták a londoni békekonferenciát, ahol az oroszok visszaléptek, minthogy a Monarchia beavatkozással fenyegetett, és Oroszország még nem volt felkészülve a háborúra: így született a modern albán állam. Még abban az évben — minthogy maradt még felosztandó terület — Bulgária megtámadta Szerbiát — jórészt a Monarchia tanácsára és biztatására, mely végül cserben hagyta őket —, de egy szerb-görög-román katonai szövetséggel találva magát szemben, elvázott. Hajszál híján volt, hogy már akkor kitörjön a világháború. A hadműveletek során elkövetett

atrocitások a maiak előjátékaként foghatók fel: tisztogatás a török lakosság ellen, macedónok menekülése a bolgárok elől, montenegróiak kegyetlenkedései Szkutariban, a hadifoglyok kezelése a nemzetközi egyezmények megszegésével. Már akkor tetőzött a szerb területigényű nacionalizmus, melynek álma a rigómezei csatában sírba szállt Nagyszerbia feltámasztása volt és maradt. Szerbia igényelte minden szerb lakta terület annektálását, függetlenül attól, hogy ott más, esetleg többségi helyzetű etnikumok élnek, a Monarchia pedig attól félt, jó okkal, hogy szerb-horvát-szlóven — szlovák-cseh összefogás (Oroszország támogatásával) a dualista Habsburg-birodalom végét jelenti. Egy esetleges helyi jellegű Szerb/Monarchia háború helyett, a háborús diplomácia mozgásait követve, Németország hadüzenete Szerbiának döntötte el a háború vagy béke sorsát: Berlin új gyarmatokra akart szert tenni, folytatta keleti politikáját (Drang nach Osten), Angliával vetekedő nagyhatalommá akart válni. Ez került húsz millió halottba.

De vissza a szerbjeinkhez. A párizsi békeszerződés 1918-ban kiszabta a Balkánból a Szerb-Horvát-Szlóven királyságot, mely később fölvette a Jugoszlávia nevet, a nagyszerb álom teljesült: a szerb lett a domináns nemzet, kisebbségvédelem vagy autonómiák elismerésének még a gondolata sem létezett, a bosnyák vagy horvát központhagyó

mozgásokat csírájában elfojtották. A szuverén, integer területű országgal azonban nem bennső ellentétei végeztek, hanem Hitler katonái, akik három nap alatt lerohanták Jugoszláviát. Tito zömmel szerb partizánjai azonban nemcsak a német megszállók ellen harcoltak, hanem Pavelics horvát usztasái ellen is, s kivált a háború vége felé és közvetlenül utána megkezdődött a kölcsönös mészárlás. Tito kétségkívül európai szellemű nemzeti politikája, a föderatív köztársaságok és helyi autonómiák, a torzsalkodások ellenére is egységben tudta tartani az országot. A történelmi korszakváltás, kommunizmus bukása azonban már szakításhoz vezetett; amit eleve rosszul szabtak össze, elszakadt a történelem súlya alatt. Amit Wilson és Clemenceau elrontott, azt az egész nyugati, sőt az orosz diplomácia se tudta helyrehozni: a háború elkerülhetetlenné vált. A szerbek Nagyjugoszlávia nevében támadtak Szlovéniára, majd Horvátországra és Boszniára, és területszerzési szándékkal végeztek etnikai tisztogatásokat Boszniában és Horvátországban, elegyítve a kiűldözést falvak felégetésével, a civil lakosság tömeges kivégzésével. A etnikai tisztogatás egykönnyen átcsap a fegyveres erőszakba, a gyűlölet és a bosszúvágy pedig az *omnes contra omnia* helyzetéhez vezet, mindenki mindenki ellen tisztogat etnikailag és megtizedeli a lakosságot: a bosnyákok a szerbek és a horvátok ellen, a szerbek mindenki ellen, a horvátok a szerbek ellen (50 ezer szerbet üzték ki a Krajnából). A harmadik Balkán-háború mérlege: 200 ezer halott és kétmillió menekült.

A nemzeti önrendelkezés jogát még az első párizsi békekongresszus hirdette meg, de a Balkánon e jogot a nacionálsovinizmus lovagolta meg. Mi most a helyzet a Balkánon? Jugoszláviában és Horvátországban parlamentáris nacionalizmus uralkodik a Daytonban született, háromnemzetű Bosznia békefenntartó megszállása alatt, Albánia most hever ki polgárháborúját és roppan össze a négyszázezer koszovói menekült okozta gondok alatt, Szlovénia látszik az egyetlen szilárd demokratikus pontnak. Az átrajzolt térképű Balkán továbbra is Európa lőporos horodója maradt. A koszovói etnikai tisztogatás egy újabb világháborúhoz vezethet, s ha az elkerülhető lesz, maradnak a boszniai szerbek fegyverektől terhes zendülései, amelyek harcba sodorják a boszniai horvátokat, a dominóelv szerint hadba lépnek az anyaországok etnikumaik meg-

>>>>> folytatás a 18. oldalon

Nagy Endre: Múterem

>>>>> folytatás a 17. oldalról

védésére: és a Balkán újra lángba borulna.

Az etnikai közösségek mozaikszerű elhelyezkedése a Balkán félszigeten egyáltalán nem teszi könnyűvé a békés rendezést. Ahhoz, hogy többnemzetű államok nemzetrészei békésen elváljanak egymástól, szükségesnek mutatkozik a közép-európai csehek és szlovákok civilizációs szintje. A Balkán pedig az egy Szlovéniát leszámítva — szegény. Elkélne, nemcsak a háború sebeinek gyógyítására, hanem egyébként is az a Marshall-terv, amit Joschka Fischer német külügyminiszter javasol. Egy elég távoli jövőben a talpraállt balkáni országok beléphetnek az Európai Unióba, az Egyesült Európába, mely nem ismer nemzetállami határokat, de addig még sok víz folyik a Dunán, a Száván és a Moraván.

Az etnikai tisztogatást akkor vetették be a jugók Koszovóban, miután megszüntették autonómiájukat, bezárták a pristinai egyetemet és az albántalanítási-asszimilációs intézkedések ellenére a koszovói albán közösség töretlenül ellenállt. Ha lett volna az ENSZ-nek Kisebbségi Chartája, Jugoszláviát már rég az ENSZ elé lehetett volna cítani, Koszovót pedig kéksisakosokkal megszállni. Nemzetközileg ratifikált Kisebbségjogi Charta híján a többségi nemzet azt művel a kisebbségekkel, amit akar. A századvégi szerb nacionalizmus szabadon garázdálkodik Koszovóban. Jugoszláviában nincs kisebbségvédelmi törvény, és hiányzanak az ahhoz megfelelő intézmények. Az etnikai tisztogatás (a kifejezést Milosevicsnek tulajdonítják) Koszovóban a pogrom, az üldözés, a kitelepítés, a tömeges nemi erőszak és a népirtás ördögi kombinációja. Nem indokolhatja az Albán Felszabadító Hadsereg léte, amit az elnyomás hívott életre. Hasonló tisztogatásokat végeztek Milosevics katonái a boszniai mohamedánok ellen alig négy-öt évvel ezelőtt, akkor járatták be a módszert, de (az ismert) bűnösök máig sem kerültek a hágai törvényszék elé. A fanatizált szerb katona (s a mögötte uszító politikus) számára a kisebbség szabad préda.

A viszályt csak bonyolította, hogy a szerbek negyedszázaddal az albánok előtt alapíthatták meg nemzetállamukat, az 1878-as berlini konferencián, mely pontot tett az orosz-török háború végére. Még a konferencia ideje alatt éppen Koszovóban megalakult az Albán Szabadság és Függetlenség Arcvonal, melynek Berlinbe utazott küldöttségét Bismarck nem is fogadta. A né-

met vaskancellár szerint a szerb állam "rendet teremt ott lenn a törzsek között"; a koszovói küldöttséget azért nem fogadta, mert "albánok nincsenek, csak hegyi törökök". A nagyhatalmak akkoriban is kiváló balkánszakértők voltak. Koszovó egyébként a berlini konferencia után is török fennhatóság alatt maradt, s csak a két Balkán-háború után csatolták Szerbiához. A török, majd a szerb fennhatóság után jó néhány évtizeddel később, a második világháború alatt Albániával együtt olasz protektorátus lett. A szerb fölényérzet az albánokkal szemben abból is származik, hogy míg a szerbek partizánokként a hegyekbe vonultak, Albániából a keleti frontra indult egy önkéntesekből toborzott ezred. Elképzelhető az önkéntesség jellege, de főként arról feledkeznek meg Belgrádban, hogy számottevő albán partizánok harcoltak az olasz megszállók ellen. Nem, a történelem határozottan nem kedvez a szerb-albán viszály békés viszonyra rendezésének, Dimitrije Tucovic, a Szerbiai Szociáldemokrata Párt elnöke, már 1914-ben javasolta a Balkáni Államkonföderáció megteremtését. De ennek az ellenkezője történt, fut az idő a Balkánon háborútól háborúig.

Egy szerb történész (Sima Cirkovic) szerint történelmi mítosz, hogy a rigómezei csatában előbb a szerbek győztek volna, megölték volna I. Murádot, s csak annak fia győzedelmeskedett, "nyilván" az albánok segítségével. A történész szerint, ha egyáltalán volt Rigómezőn jelentős csata, mindkét hadfél sorában voltak albánok és szerbek. De a mítosz tartja magát, a hamis tudat az albánt öselleniségként tükrözi. Oka van mindennek, de ez nem jelenthet fölmentést a következők felelőssége alól.

Milosevics nem követte Macedónia példáját. Hagyta ugyan, hogy békésen, s ezért rendhagyóan megváljon Jugoszláviától, de már az emberi-kisebbségi jogvédelem tekintetében rá se hederített a kis szomszédra, amelynek lakói egyharmada albán: ott vannak a kormányban, a parlamentben, van iskolahálózatuk rádió- és televízióadásuk.

A kisebbségi kérdés, ha nem is megoldható, de rendezhető, még a Balkánon is. Kiró Gligorov macedón államelnök szerint a kérdés Jugoszlávia demokratizálásán fordul meg. Az utóbbi hónap azt bizonyítja, hogy se a demokratizálást, se a kisebbségvédelmet — legyenek bármily kifinomultak a légi fegyverek — a levegőből rendezni nem lehet.

Júniusi évfordulók

- 1 - 320 éve született Johan Runius svéd költő
- 70 éve született Veress Dániel író
- 2 - 90 éve született Grigore Bugariu román író
- 3 - 75 éve halt meg Franz Kafka cseh író
- 150 éve született Szabó Endre író
- 4 - 90 éve született Olekszandr Ilcsenko ukrán író
- 5 - 270 éve született Claudio Manuel da Costa brazil író
- 220 éve született Gheorghe Lazăr román pedagógus
- 6 - 100 éve született Franz Liebhard szász író
- 200 éve született Alekszandr Szergejevics Puskin orosz költő
- 7 - 90 éve született Gyallay Pap Zsigmond amerikai magyar író
- 8 - 190 éve halt meg Thomas Paine amerikai író
- 9 - 25 éve halt meg Miguel Ángel Asturias guatemalai költő
- 10 - 160 éve született Ion Creangă román író
- 25 éve halt meg Keszthelyi Zoltán költő
- 50 éve halt meg Sigrid Undset norvég író
- 11 - 100 éve született Kavabata Jaszunari japán író
- 12 - 240 éve halt meg William Collins angol költő
- 30 éve halt meg Tersánszky Józsi Jenő író
- 13 - 325 éve született Prosper Jolyot de Crébillon francia író
- 75 éve született Rába György író
- 14 - 325 éve halt meg Maria le Roy Gomberville francia író
- 15 - 110 éve halt meg Mihai Eminescu román költő
- 170 éve született Szász Károly költő
- 90 éve született Virgil Teodorescu román költő
- 17 - 280 éve halt meg Joseph Addison angol költő
- 110 éve született Victor Papilian román író
- 30 éve halt meg Sinka István költő
- 18 - 510 éve született Francesco Maria Molza olasz költő
- 175 éve született Nagy Iván történész
- 19 - 90 éve halt meg Abafi Lajos író
- 100 éve született George Călinescu román író
- 125 éve halt meg Jules Janin francia kritikus
- 20 - 150 éve halt meg James Clarence Mangan ír költő
- 21 - 210 éve halt meg Paul-Henri d'Holbach francia filozófus
- 470 éve halt meg John Skelton angol humanista
- 370 éve halt meg Szymon Zimorowicz lengyel költő
- 22 - 75 éve született Ferenczi Géza történész
- 23 - 100 éve született Anna Ahmatova orosz költő
- 90 éve született Ovidiu Papadima román irodalomtörténész
- 24 - 310 éve született Romolo Amaseo olasz humanista
- 480 éve született Théodore de Bèze francia író
- 210 éve született Silvio Pellico olasz író
- 20 éve halt meg Örkény István
- 270 éve halt meg Edward Taylor amerikai költő
- 25 - 70 éve halt meg Georges Courteline francia író
- 90 éve született Dimitar Dimov bolgár író
- 120 éve született Tábori Kornél író
- 26 - 130 éve született Martin Andersen Nexø dán író
- 60 éve halt meg Ford Madox Ford angol író
- 27 - 130 éve született Waclaw Gasiorski lengyel író
- 425 éve halt meg Giorgio Vasari olasz író
- 28 - 70 éve halt meg Edward Carpenter angol író
- 80 éve született Ion D. Sirbu román író
- 29 - 180 éve született Nicolae Bălcescu román költő
- 120 éve született Móricz Zsigmond
- 20 éve halt meg Blas de Otero spanyol költő
- 30 - 325 éve született Nicholas Rowe angol író
- 40 éve halt meg José Vasconcelos mexikói filozófus
- 160 éve halt meg Johan Olof Wallin svéd költő

KÓDEX —

A számítógépek robbanásszerű fejlődésével egyenes arányban fejlődött a játékok kínálata és minősége. Szemünk nagyobb monitoron, több millió felvillanó fénnel, cikázó képekkel rongálhatjuk. Szinte már körülvesz bennünket a virtuális valóság. Egyes szám első személyben élhetjük meg az akciókat, saját kezünkbe vehetjük a dolgok irányítását. Halljuk a golyók becsapódásait, a fékek csikorgását, ellenfeleink halálhőrgését, az egész játék ránk telepszik, és szinte egyé válunk a főhőssel. Örülten kattogtatjuk az egeret vagy káromkodva püföljük a space billentyűt.

Azonosulni lehet egy legyőzhetetlen kommandóssal, egy örült pszichopátával vagy egy vérbeli karatehőssel. Kitűnően levezetik az agressziót és megnövelik az adrenalin szintet. Szerencsés esetben nem túl magasra. A software-gyártók szellemisége Churchill szavait sugallják: "Nem ígérhetek mást, mint vért, könnyeket, szenvedést, és jó fegyvereket!". Minden korlátozás nélkül bárki hozzájuthat (pláne a feketepiacon) bármelyik harci játékhoz, amely nem fukarkodik bestialis jelenetekben, és ez nem tesz túl jót egy zsenge emberpalánta lelkivilága fejlődésének, aki betegesen függővé és pszichésen kiszolgáltatottá válhat. A fejlesztők igyekeznek a számítógép sematikus működését "valóságosabbá" tenni, hogy olyannak lássuk a világot, amilyennek látni szeretnénk. Az elektronika lehetővé teszi, hogy szinte érző és gondolkodó élőlénynek tűnjének a szemünkben, és képesek legyenek motiválni cselekedeteinket. Egy kis gyermek nem képes különbséget tenni a valóság és a látszat között, mindent igaznak vél, amit lát — mondja egy ismert kriminológus. Ezek a szimulátorok sajnos a logikus problémamegoldás helyett a durva erőszakot sugallják, mint egyetlen lehetséges választást. Kíméletlenül, nem válogatva a módszerekben ki kell törni a szorult helyzetekből. Saját akaratunk véghezvitelében a legdurvább fegyverek és eszközök is a rendelkezésünkre állnak. Egyértelműen párhuzamot vonhatunk a valóság és a virtuális világ között. A számítógép lehet kifogyhatatlan aranybánya is, amely olthatja tudássomjunkat, növelheti szellemi kapacitásunkat, de lehet agresszióra és durvaságra nevelő hatása is, ami hamis ideálokat és értékrendet sugall. Egyes szülők szemszögéből a számítógépes játék, az emberiség jótevője, kitűnő pótmama. Habár a számítógép és a játékok pozitív hatása (ésszerű keretek közt) nem kérdőjelezhető meg, mégis igyekezni kell a verbális kapcsolat-tartásra, mert a számítógépes kommunikáció szegényíti a nyelvet, hiszen a velük való érintkezésnél nincs szükség a kimondott szóra.

Mint egy megszállott kell harcolnunk minden lehetséges fegyverrel a kolonizáló ellen, de ez a fegyver nem kell, hogy romboljon, hanem fel kell szabadítani és új távlatokat, lehetőségeket kell teremtenie. A technika önmagában nem csinál semmit, mindent az ember irányít.

Részletek SÉTÁLÓ ATTILA A XXI. század gyarmatosítói című cikkéből (7 NAP, Szabadka, 1999. III. 24.)

— INDEX

ZENE — SZÓ 16.

Mit hallott NOSTRADAMUS?

Évekkel ezelőtt egy különös gondolatú, ötletű művemhez kerestem szöveget. A mű címe önmagáért beszél: "OASIS in the demented DESERT" — "OÁZIS a megbolondult SIVATAGBAN" (1997), szopránhangra, klarinét, zongorára. Nostradamus-négysorosokat választottam és Ionesco színműveiből idéztem részleteket zeném szöveg-háttéréül. Ekkor figyeltem fel Nostradamus szövegeinek költői és hangzó világára. Elhatároztam, egyszer még visszatérek ehhez a fél-száz híján ezer "költeményhez". Mert valóban költemények. Tízszótagos négy sor *abab* rímmel "kapaszkodik" egymásba. A szövegsorok belső ritmusa is jól "kihallatszik" a versből, bár a régies francia, provanszali, olasz, latin szókeverékből nem is könnyű kihámozni. Sűrűn forgattam a párhuzamosan megadott fordítás (próza) visszaadás! sorait, szavait is, hogy nagyjából elfogadható magyar nyelvű változatot kapjak. Így történt, hogy sokszor találtam az eredetivel eltérő kisebb-nagyobb változtatásokat, fordítói szabadságokat. Kezdttem jobban odafigyelni az eredeti szövegre, szóhasználatra, a feltételezett helyes tartalomra. Hiszen ezek a *négysorosok* nagyon talányosak. Lehet azért, mert maga a szerző is el akarta rejteni a pontos, egyenes értelmezési lehetőséget, félve kortársaitól, az inkvizíciótól. A VI. Centúria 100-ik, latin nyelvű záró versében viszont megfenyegeti a tudatlan bírálókat: "Legis canto contra ineplos criticos". Majd így folytatja: "Akik olvasnák ezt a verset, mélyen gondolkodjanak el rajta, ne vonzza az avatatlan és tudatlan tömeget. Tarts távol tőle minden asztrológust, együgyűt, barbárt, ki másképp tesz, engedj a szertartás szentjévé válni." (Unikum könyvek, Budapest, 1994, Erika Cheetham bevezetőjével és magyarázataival, fordította és a magyarázatokat kiegészítette Vajda Gábor).

Zenész füllel igyekeztem "behallgatni" a szövegekbe és intuíciómmal követni, *kikövetkeztetni* a rejtettebb értelmet is. Szintén a VI. Centúriában található egy érdekes szó (betűnév, anagramma?); SAMAROBIN-a zenész füle szinte azonnal rájátszik a SUBMARIN-a, TENGERALATTJÁRÓ-ra. De ez csak amolyan laikus megközelítés. De ez vezetett el ahhoz, hogy keresni kezdjem Nostradamusnál a zenére, a hangszerek nevére utaló szavakat. Vajon milyen zenét hallott a jóslások MESTERE a révület pillanataiban? Az első Centúria nr. 2-ben nyíltan utal arra, hogy hallja a közelítő istenség hangját és "félelem fogja el". A látványcentrikus jóslásokban viszont soha egyetlen szó

sem esik zenéről. "Jajkiáltásokról", "hangzavarról", "az égen összeeső fegyverek zajáról", "mennydörgésről", "haldoklók kiáltásáról", "riasztó madár hangjáról", "dühödte váló beszédekről" többször esik szó a versekben. Mindössze egyszer van utalás *dalra, énekre*: az I/14-ben "Degent esclave (a fordító utal rá, hogy két értelmezési lehetőség is van: a) *esclaves*-rabszolgává tett, b) szláv vagy orosz?) *chansons, chants et requestes*" — "A rabszolgatömegből dalok, énekek és követelések hangzanak". A századunk fegyver-arszenálját oly érzékletesen leíró Nostradamus soha, egyetlen utalással sem szolgál korunk hangzásvilágára, elektronikus készülékeinkre. A majdnem ezer négysorosban mindig csak harcról, ármányról, árulásról, halálról, éhínségről, égen-földön zajló félelmetes eseményekről ad hírt szerzőjük. Vagy csak ezeket tartotta érdemesnek lejegyezni? Nagy kérdés! Egyébként sokszor tesz említést *trombiták* hangjáról "Az örültséget rejtő hamis trombita" I/40. "Nagy hangzavarral remegtet meg a trombita" I/57. "...hívei fellépnek a trombita hangjára..." X/76; stb. Hol "La trombe"-nak, hol meg *trompe*-nak írja, egyszer meg *trompette*-nek is (III/50). Egyszer "*tubes*"-nek nevezi és szintén egyszer *cornet*-nek. Lehet rajta töprengeni, hogy hogyan fordítsuk le e sokféle szóhasználatot. Feltűnő, hogy milyen pontosan írja le a hangszer nevét a III/50-ben, amikor Franciaországra utal és *la trombe*-nak jelöli, amikor "BISCAN-CE-ra és EGYPTE-re gondol. Egy másik hangszerjelölés még érdekesebb problémát vet fel. A II/44-ban "cymbres, tubes et sonaillons"-t említ. A fordításban "cimbalom-trombita-harang" kerül megfelelőként. Francia nyelvben a *cymbales* a réztányér többesszáma, a *tubes* (tubák!) a legmélyebb rézfúvóhangszerre utal franciául is, a *sonaillons* az olasz *sonaglio* francia megfelelőjének tűnik — csengő, csengettű, kolomp, csörgő, semmi esetre sem harang, mert az *cloche* franciául. Végül a legszembetűnőbb érdekességet a X/41-ben találjuk: "De ville Franche musique á son de luts, Environnez combouls et grand mytee." — "Vil-lefranch-ból lantzene hallatszik, cintányérok és sok vonós kíséretével." A fordító a *combuls*-t a görög *kombalummal* azonosítja, a *mytee*-t vonóshangszernek fordítja. A két hangszernevét — *ha azok!* —, akkor egyelőre rejtély, hogy milyen instrumentokat rejtenek. De a legfontosabb, a CSODA megtörtént: mielőtt befejezte volna Nostradamus hatalmas művének, *Divina commediájának* majdnem négyezer verssorát, először és utoljára leírta a bűvös, addig elkerült szót: MUSICQUE.

*trompette

TERÉNYI EDE

HOL-

A március 27-én Szegeden megtartott Színházi Világnap keretében megrendezett II. Tehetségkutató Színműró Verseny díjazottja Lakatos Mihály, akit Vízit a gömb túlföldalán, valamint Lebontják az Országház déli tornyát című művéért tüntettek ki.

A Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata április 20-án Kolozsvárott vendégszerepelt Carlo Goldoni Chioggiai csepetaté című vígjátékával. Rendező Novák Eszter (Budapest), díszlet- és jelmeztervező Labancz Klára, dramaturg Kárpáti Péter (Budapest), zene Kiss Ferenc (Budapest). A szereposztásban Tatai Sándor, László Zsuzsa, Simon Andrea, Bocskor Salló Lóránt, Kátai István, Széles Ferenc, Fülöp Bea, Kovács Ágnes Anna, Tompa Klára, Györfy András, Béres Günther Attila és Domokos László. Mellettük helyet kaptak a Színművészeti Egyetem Szentgyörgyi István tagozatának második éves hallgatói is. A színpadi zenét Koszorus Kálmán, Gyárfás József és Man Alexandru szolgáltatta.

A Hitel áprilisi száma hozza Papp Endre

Az irodalom mint etikai fenomén. Pályakép Király Lászlóról című tanulmányát.

Április 25-én a vajdahunyadi RMDSZ, az egyházak és civil szervezetek rendezésében 1848-49 másfél százados évfordulóján Petőfi-re, Bemre és a környék ma már jelkép-színhelyein lezajlott győztes és vesztes csatákra emlékezett az EMKE részéről Dávid Gyula országos elnök, Lászlóffy Aladár, Sebesi Karén Attila és Dáné Tibor Kálmán.

A Mozgó Világ 4. számában verset olvashatunk mások mellett Lászlóffy Aladártól (A búrókpohár; Nyári színpár).

A Valóság 3-as számának tanulmányai, felmérései közül kiemelkedik Szilágyi Zsolt A romániai magyar tanítvány iskolák történelemszemlélete, valamint Kiss Gy. Csaba Nemzeti jelképek az átmenet idején Közép-Európában című tanulmánya.

A Forrás áprilisi számában "Nekem a haza tágabb értelmű képzetet jelent. Látomást" cím alatt Erdélyi Erzsébet és Nobel Iván beszélget Szócs Gézával.

A Jelenkor 4-es számában Visky András és Bogdán László verse, valamint Selyem Zsuzsa

768 = 186 (Esterházy Péter Hahn-Hahn grófnő pillantása című regényéről) című tanulmánya olvasható.

Garaczi László nyerte el az 1998. évi Szinyei Júlia-emlékítjat a Jelenkor tavalyi évfolyamának legjobb publikációjáért, a folyóirat januári, februári és márciusi számaiban közreadott Pompásan buszozunk! című regény részleteiért. Az évente kiosztott dívjában a mindenkor kuratórium döntései alapján korábban sorrendben Makay Ida, Bertók László, Takáts József, Márton László, Darvasi László, Baka István, Csorba Győző (posztumusz), Závada Pál és Takács Zsuzsa részesült.

Az irodalom visszavág című folyóirat bemutatkozó estjére került sor a Pécsi Művészetek Házában. A lapot Tomkiss Tamás főszerkesztő, valamint a szerkesztők, Janox, Haklik Norbert, Hajnal V. Csaba és Zelei Miklós mutatták be, a folyóiratot reprezentáló szerzők műveiből Solyom Katalin, a Pécsi Nemzeti Színház művésze olvasott fel.

-MI

Atlantisz harangoz

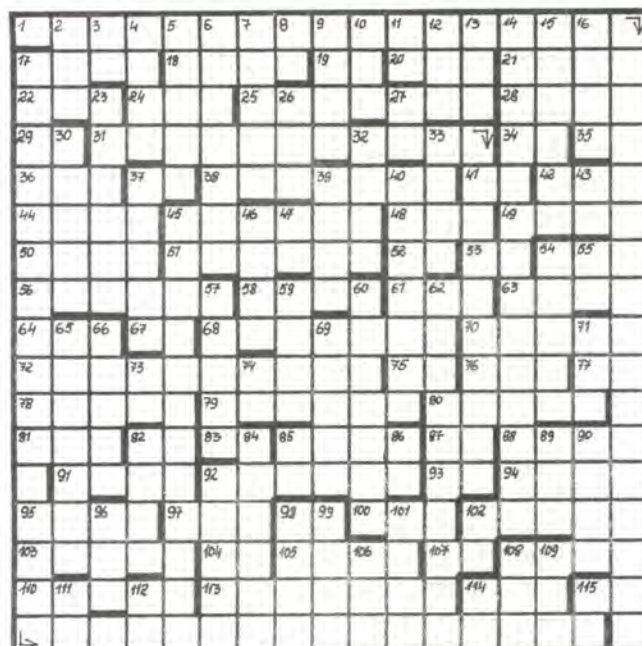
Rejtőnyünkben Reményik Sándor versének négy sorát idézzük a vízszintes 1., függőleges 17., vízszintes 31., függőleges 62., 45., 14. sorokban.

VÍZSZINTES: 1. Az idézet első sora (zárt betűk: M, G, T, G) 17. Hazai gyógyvíz-márka. 18. Shakespeare-király. 19. Ozmium. 20. Helyhatározó. 21. Csordultig. 22. Dal betűi. 24. Vissza taszít! 25. Határátlépéskor kéri. 28. Női név. 29. Azonos mássalhangzók. 31. Az idézet harmadik sorának kezdete. 34. Neamț megyei kocsi betűjele. 35. Kétjegyű mássalhangzó. 36. Újság. 37. Tóth Béla. 38. Ürmösbor. 41. Kilogramm. 42. Friss, fordítva. 44. Indiában honos rostró. 45. Németországi tartomány. 48. Ittrium és tellúr vegyjele. 49. Egyenlő, románul. 50. A Tündöklő Jeromos írójának személyneve. 51. Gyümölcsöt szarító. 52. Ital egyenmő hangzói. 53. Üres lavór. 54. Nálunk is beruházó magyar részvénytársaság. 56. Diák. 58. Korog a gyomra. 61. R. H. Y. 63. Mínusz hőmérséklet. 64. Homokszemcse! 67. L. K. 68. Becézett női név. 70. Pisa tornya ilyen. 72. Rendőrségi erő. 75. Helyhatározó rag. 76. ... Blandiana, román költő. 77. Idős, röviden. 78. Férfi név. 79. Megfontolt. 80. Sor. 81. Folyó, spanyolul. 82. Máltai és magyar kocsi nemzetközi betűjele. 83. T. K. 85. Octavian..., román költő-politikus. 87. J. U. 88. Növénytan. 91. Kontinens, angolul. 92. Madagaszkári nép és nyelv. 93. Baku központjában áll! 94. Várát Dobó István védte. 95. Dal. 97. Ipari növény. 98. Horger Antal jeles diákjának névbetűi. 100. Utalás egyenmő hangzói. 102. Édesanyjához igen ragaszkodó. 103. Csó-

nak. 104. Lőrincz Cecília. 105. Lakásbérlet. 107. Kétjegyű mássalhangzó. 108. Fa, németül. 110. Spanyolországi település (Yecla). 113. Grönland lakója. 114. Kopasz. 115. Igeköto.

FÜGGŐLEGES: 2. Agnus..., Isten báránya, fordítva. 3. Nitrogén és bór vegyjele. 4. ...Vilmos, ismert Rossini-opera. 5. A levélsátor. 6. Nagy mennyiségű. 7. Női név, Vörösmarty több verset is írt hozzá. 8. Aradi kocsi betűjele. 9. Dieter..., az Egy ifjúság regénye c. mű írója. 10. Fordított napszak. 11. Azonos magánhangzók. 12. Dész betűi. 13. Z. E. L. 14. Az idézet záró része. 15. Iszonyodik. 16. Fen. 17. Az idézet második sora (zárt betűk: D, H.) 23. A görög drachma századrésze. 26. Bántalmazást elszenved. 27. Vaslui megyei kocsi betűjele. 30. Lásd a függőleges 7. sort! 32. Növendék szarvasmarha. 33. Még egy női név. 37. Okul. 39. ...-méter, optikai távolságmérő. 40. Nedves. 43. Idegen igen. 45. A záró sor kezdete. 46. A Nemere is ez. 47. S. A. 54. Nem távozik. 55. ...-mog. 57. Pedagógus igéje. 59. Köszönet. 60. Cirógat. 62. A harmadik sor záró része. 65. A legmélyebb mélytengeri árok. 66. Doktor. 69. Recseg. 71. Állófilm. 73. Neves nagyváradi költő névbetűi. 74. Rangfokozat. 82. Becézett Miklós. 84. Borosedény. 85. G. L. 86. Arzen. 89. Észközpont. 90. Középiskolai tagozat. 92. A Golf is ilyen tengeráramlás. 96. E. D. C. 98. Dzsessz. 99. Magyarországi település. 101. Togó fővárosa. 102. Basa hasa! 106. ...pani, üstdobpár. 108. Habozni kezd! 109. Órák, románul. 111. Teta egyenmő hangzói. 112. Lantán. 114. Kétjegyű mássalhangzó. 115. Radon.

K. KOVÁCS ANDRÁS

A HELIKON 9. számában közölt, Székely János: Dózsa című rejtőnyünk megfejtése: Egy arcot látok valahol magamban. / Egy arc követ, ha járom a mezőt. / Egy szép, szakállas, súlyos, lázadó arc / Tűnődik néha hunyt szemem előtt.

Főszerkesztő: SZILÁGYI ISTVÁN
Főszerkesztőhelyettes: KIRÁLY LÁSZLÓ
Felelős titkár: SIGMOND ISTVÁN

Főmunkatárs: SZABÓ GYULA
Szerkesztőség: LÁSZLÓFFY ALADÁR: világkultúra
K. JAKAB ANTAL: vers, irodalomtörténet

MOZES AJTILA: próza, kritika
NAGY MARIA: olvasószervező
RAKOSSY TIBOR: műszaki szerkesztő

Számlógépes hirdetés: NAGY MARIA: nyomtatja a Miskolczi Kis Miklós református sajtóközpont; felelős vezető: TONK ISTVÁN
A szerkesztőség címe: 3400 Cluj-Napoca, str. Iasilor 14. Postafiók (casuta postala) 245 Telefon: 132309, 132096
A HELIKON alapítványi támogatással jelenik meg - kiadja a ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE ISSN 1220-6288